

**PRZYGOTOWANIE I PROWADZENIE
ĆWICZEŃ TAKTYCZNYCH NA SZCZEBLU
ODDZIAŁU (PODODDZIAŁU)
W NOWYCH UWARUNKOWANIACH
STRUKTURALNYCH I SZKOLENIOWYCH**

55227

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ
WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH
INSTYTUT DOWODZENIA
ZAKŁAD METODYKI SZKOLENIA TAKTYCZNO-OPERACYJNEGO

AON 5427/02

**PRZYGOTOWANIE I PROWADZENIE
ĆWICZEŃ TAKTYCZNYCH NA SZCZEBLU ODDZIAŁU
(PODODDZIAŁU) W NOWYCH UWARUNKOWANIACH
STRUKTURALNYCH I SZKOLENIOWYCH**

**Materiały z konferencji naukowej przeprowadzonej
w dniu 22 lutego 2002 roku**

Pod redakcją:
płk. dr. Józefa HALIKA

WARSZAWA

2002

Sekretarz naukowy
ppłk dr Jerzy CIEŚLIK

Projekt okładki
Ewa WIŚNIEWSKA

Redaktor
Jerzy WAJS

Redaktor techniczny
Beata KLAROWSKA

Korekta
Renata CZERWIŃSKA

Skład, druk i oprawa: Akademia Obrony Narodowej – Wydział Wydawniczy
00-910 Warszawa, al. gen. A. Chruściela 103, tel./faks 681-37-52
Zam. nr 788/2002

SPIS TREŚCI

Płk dr inż. Józef Halik	Przedmowa.....	5
Płk dr inż. Józef Halik	Koncepcja przygotowania ćwiczeń taktycznych z batalionem.....	7
Kpt. dypl. inż. Arkadiusz Junczewicz	Procedura planowania (przygotowania) ćwiczeń taktycznych batalionu.....	15
Płk dr inż. Krzysztof Konieczny	Rola oficera łączności w planowaniu ćwiczenia taktycznego batalionu.....	30
Mjr dr inż. Leszek Ziółkowski	Rola oficerów artylerii sztabu brygady w planowaniu (przygotowaniu) ćwiczenia taktycznego batalionu.....	37
Płk dr inż. Zdzisław Burawski	Rola oficera wojsk inżynieryjnych oddziału w procesie przygotowania batalionowego ćwiczenia taktycznego.....	42
Mjr dr inż. Paweł Górski	Rola oficera logistyki w planowaniu (przygotowaniu) ćwiczenia taktycznego batalionu.....	46
	Dyskusja.....	50
Płk dr inż. Józef Halik	Podsumowanie konferencji.....	53

PRZEDMOWA

Niniejsza publikacja zawiera referaty oraz streszczenia (ważniejsze kwestie) dyskusji zaprezentowane podczas konferencji naukowej na temat: *Przygotowanie i prowadzenie ćwiczeń taktycznych na szczeblu oddziału (pododdziału) w nowych uwarunkowaniach strukturalnych*, która odbyła się dnia 22 lutego 2002 roku w Wydziale Wojsk Lądowych AON. Jej inicjatorami i organizatorami byli oficerowie Zakładu Metodyki Szkolenia Taktyczno-Operacyjnego Instytutu Dowodzenia. Honorowy patronat nad konferencją objął szef Instytutu Dowodzenia płk dr hab. inż. Józef Michniak.

Znaczenie ćwiczeń taktycznych prowadzonych z wojskami nie jest problemem zupełnie nowym. Również ćwiczenia prowadzone na szczeblu oddziału (pododdziału) mogą mieć znaczący wpływ, a także stanowić bardzo ważną płaszczyznę do osiągnięcia wymaganego stopnia integracji i interoperacyjności z Sojuszem Północnoatlantyckim.

Problem jest tym bardziej ważny, że dotychczasowe ustalenia szkoleniowe, tzn. programy, normy taktyczne, sposoby prowadzenia działań taktycznych, a także organizacja dowództwa (sztabu) brygady, batalionu uległy zmianie, zostały dostosowane do struktur oraz procedur szkoleniowych stosowanych w większości armii NATO.

Zmiany, jakie następują, są konsekwencją przystąpienia Polski do Sojuszu Północnoatlantyckiego. Osiągnięcie bowiem niezbędnego stopnia interoperacyjności i kompatybilności w zasadniczych dziedzinach, takich jak organizacja dowództw (sztabów) i wojsk, system dowodzenia, uzbrojenie i zabezpieczenie logistyczne, jest warunkiem koniecznym, umożliwiającym współdziałanie wojsk w ramach przygotowania i prowadzenia wspólnych działań zarówno militarnych, jak i niemilitarnych.

Potrzeba ćwiczeń taktycznych z wojskami w obecnych uwarunkowaniach strukturalnych i szkoleniowych, wynikać będzie przede wszystkim z zadań, jakie przyjdzie realizować oddziałom (pododdziałom) w systemie obrony narodowej oraz w systemie obrony kolektywnej w ramach NATO. Do wykonania powyższych zadań mają służyć różne formy, rodzaje i odmiany ćwiczeń. Naszym dążeniem jest ujednoczenie typów, rodzajów ćwiczeń oraz procedur ich przygotowania i prowadzenia tak, aby były one porównywalne z ćwiczeniami prowadzonymi przez inne armie NATO. Zdajemy sobie również sprawę z tego, że głównymi czynnikami, które będą miały decydujący wpływ na przygotowanie ćwiczeń taktycznych na szczeblu oddziału i pododdziału, to: nowe zadania wojsk lądowych (w tym batalio-

nu, kompanii), nowa struktura organizacyjna dowództwa (sztabu) brygady, batalionu, zmieniony zakres ćwiczeń dla poszczególnych jednostek, konieczność realizacji celów dotyczących interoperacyjności, nowe procedury w zakresie planowania i prowadzenia ćwiczeń oraz nowe (określone przez dyrektywy i wytyczne) dokumenty ćwiczeń.

W tej chwili mamy wiele dróg dojścia do ostatecznego przystosowania naszych ćwiczeń do wymagań interoperacyjności, a także strukturalnych i szkoleniowych uwarunkowań. Jedną z możliwych może być bezkrytyczne przyjęcie wszelkich ćwiczeń i procedur z nimi związanych i przeniesienie ich na grunt naszych wojsk lądowych. Drugą drogą – preferowaną przez oficerów Zakładu Metodyki Szkolenia Taktyczno-Operacyjnego – będzie działanie polegające na zachowaniu z naszego narodowego dorobku z zakresu metodyki przygotowania i prowadzenia ćwiczeń tych treści i procedur, które w zasadniczy sposób nie odbiegają, są porównywalne z procedurami NATO. Ufamy, że głos nasz zostanie usłyszany i przyczyni się do stworzenia zespołu autorskiego opracowującego nową instrukcję ćwiczeń wojsk lądowych, która będzie w pełni uwzględniała nasz narodowy charakter armii oraz zadania, które przyjdzie realizować oddziałom i pododdziałom zarówno w ramach struktur SZ RP, jak też w układzie sojuszniczym.

Uczestnicy konferencji zastanawiali się jak w przyszłości, w nowych uwarunkowaniach strukturalnych i szkoleniowych, przygotowywać ćwiczenia taktyczne z wojskami. W szczególności chodziło im o to jak programować i planować te ćwiczenia, aby odpowiadały potrzebom szkolenia dowództw (sztabów) i wojsk.

Poza tym względem, doniosłe znaczenie praktyczne miały wszystkie referaty zaprezentowane kolejno przez: płk. dr. Józefa Halika, kpt. dypl. Arkadiusza Junczewicza, ppłk. dr. Krzysztofa Koniecznego, mjr. dr. inż. Leszka Ziółkowskiego, ppłk. dr. Zdzisława Burawskiego oraz mjr. dr. inż. Pawła Górskiego.

Wiele cennych uwag i przemyśleń zaprezentowali uczestnicy konferencji, zwłaszcza oficerowie zajmujący obecnie stanowiska dowódcze i sztabowe w jednostkach wojskowych oraz przedstawiciel Dowództwa Wojsk Lądowych.

Większość uczestników konferencji w swych wystąpieniach koncentrowała się na zagadnieniach dostosowania, pod względem charakterystyki, naszych ćwiczeń taktycznych do ćwiczeń natowskich oraz wszelkich procedur przygotowania tych ćwiczeń, a w szczególności udziału oficerów komórek sztabu i specjalistów rodzajów wojsk w zespole autorskim i opracowaniu dokumentacji ćwiczenia. Te właśnie opinie oraz wnioski stały się impulsem do spopularyzowania dorobku konferencji, głównie wśród kadry Instytutu Dowodzenia, Wydziału Wojsk Lądowych oraz Dowództwa Wojsk Lądowych i reprezentujących go jednostek.

W tym miejscu składam serdeczne podziękowania wszystkim oficerom, uczestnikom konferencji, a szczególnie serdecznie dziękuję za udział w konferencji szefowi Instytutu Dowodzenia – Panu płk. dr. hab. inż. Józefowi Michniakowi.

płk dr inż. Józef HALIK

Płk dr inż. Józef HALIK

KONCEPCJA PRZYGOTOWANIA ĆWICZEŃ TAKTYCZNYCH Z BATALIONEM

Temat konferencji naukowej, której mam zaszczyt przewodniczyć, brzmi: „Przygotowanie i prowadzenie ćwiczeń taktycznych na szczeblu oddziału (pododdziału) w nowych uwarunkowaniach strukturalnych i szkoleniowych”. Jest to temat, który obejmuje dwa spotkania (dwie części), które zamierzamy przeprowadzić w dwóch terminach. Część druga dotycząca prowadzenia ćwiczeń taktycznych na szczeblu oddziału (pododdziału), zostanie przeprowadzona w przyszłym roku, w marcu.

Pierwsza część konferencji, która odbywa się dzisiaj (22 lutego 2002 r.) dotyczy problematyki przygotowania ćwiczeń taktycznych na szczeblu brygady i batalionu. Pod pojęciem *przygotowanie ćwiczeń* – zgodnie z jeszcze obowiązującą instrukcją (sygn.: szkol 772/95) – rozumieć należy wypracowanie koncepcji metodyczno-taktycznej przeprowadzenia ćwiczenia, opracowanie dokumentacji, przedstawienie zadań wykonawcom oraz przygotowanie kierownictwa ćwiczenia, rejonu ćwiczenia i ćwiczących do udziału w ćwiczeniu.

Z kolei, w nomenklaturze natowskiej na przygotowanie składa się okres programowania, czyli ustalania (wyboru) rodzaju i rozmachu ćwiczenia i okres planowania, czyli przygotowania dokumentacji oraz kierownictwa i ćwiczących do ćwiczenia.

Celem dzisiejszej konferencji jest zatem wymiana poglądów zmierzających do wypracowania zakresu zmian w sposobie przygotowania, tj. programowania i planowania ćwiczeń taktycznych na szczeblu oddziału (pododdziału – batalionu), wynikających ze zmian strukturalnych i uwarunkowań szkoleniowych.

Obecność Polski w Sojuszu Północnoatlantyckim obwarowana jest różnymi zobowiązaniami. Obowiązki i powinności, jakie nakłada się na siły zbrojne poszczególnych armii Sojuszu, znajdują swoje odzwierciedlenie w podstawowych dokumentach (zał. 1) dotyczących obronności państwa, w szczególności zaś odnoszących się do sił zbrojnych. Podstawowe wymagania w stosunku do sił zbrojnych są jednoznaczne i wskazują, że siły zbrojne, a w szczególności wojska lądowe naszego państwa, a także innych państw – członków NATO – powinny się charakte-

ryzować (zał. 2): zdolnością do przegrupowania i wzmocnienia, ruchliwością, skutecznością działań, odpornością na oddziaływania przeciwnika i ciągłością działań (logistyka), interoperacyjnością, wspólnym działaniem rodzajów wojsk, nowoczesnym uzbrojeniem i sprzętem technicznym oraz przewagą informacyjną.

Nasze działania, zmierzające do pełnej integracji ze strukturami NATO, wymagają wielu zmian w zakresie struktur organizacyjnych, wyposażenia, dowodzenia i łączności, zabezpieczenia logistycznego, ale także w wielu innych sferach działalności, a w szczególności w dziedzinie szkolenia. Zasygnalizowane wyżej zmiany zostały ujęte w *Programie przebudowy i modernizacji sił zbrojnych na lata 2001–2006*. Program zakłada doprowadzenie ok. 1/3 obecnego ich stanu do pełnej interoperacyjności w ramach Sojuszu Północnoatlantyckiego, zapewniając im średnie standardy innych armii NATO odnośnie do struktur organizacyjnych, uzbrojenia, wyposażenia i mobilności, a także szkolenia dowództw (sztabów) i wojsk. Zmiany w dziedzinie szkolenia wynikać będą w konsekwencji z potrzeby realizowania procesu szkolenia dowództw oddziałów i pododdziałów oraz wojsk zarówno w układzie narodowym, jak i międzynarodowym (sojuszniczym). Wiadomo bowiem, że od sprawnie funkcjonującego systemu szkolenia w ogniwach podstawowych, jakimi są batalion, brygada (pułk), zależy efektywność przygotowania ich do działania w okresie pokoju, zagrożenia lub wojny.

Do zasadniczych przedsięwzięć szkoleniowych, realizowanych na szczeblu oddziału (brygady, pułku) i batalionu należą ćwiczenia taktyczne pododdziałów, tj. batalionu i kompanii.

Ćwiczenia te – zgodnie z *Programem szkolenia pododdziałów wojsk pancernych i zmechanizowanych* – mają swoje miejsce w strukturze szkolenia (realizowane bowiem są w okresie szkolenia kompanii-batalionu), a także swój numer (ćwiczenie taktyczne batalionu nr 74 i ćwiczenie taktyczne kompanii nr 71).

Ćwiczenia te, według *Instrukcji o przygotowaniu i prowadzeniu ćwiczeń taktycznych z wojskami w SZ RP* (sygn.: szkol. 772/95), to najbardziej realistyczna forma organizacyjna praktycznego szkolenia dowództw (batalionu, kompanii) i wojsk, w której ramach ćwiczący, na tle umownej, zbliżonej do rzeczywistych warunków działań, sytuacji taktycznej, rozwiązują problemy zgodnie z zasadami taktycznymi dotyczącymi organizowania i prowadzenia walki.

Istota ćwiczeń taktycznych z wojskami (zał. 3) polega na tym, że oprócz ćwiczących dowództw, biorą w nich udział wyznaczone pododdziały (w tym obowiązkowo – stosownie do ćwiczącego szczebla dowodzenia – pododdziały rodzajów wojsk i logistyki w etatowym lub zmniejszonym składzie). Coraz częściej wśród ćwiczących spotyka się pododdziały OT oraz siły i środki układu pozamilitarnego.

Celem tych ćwiczeń (zał. 4) jest nauczanie, doskonalenie oraz zgrywanie działania dowództwa (sztabu) oraz pododdziałów w warunkach najbardziej zbliżonych do rzeczywistej walki w zakresie przygotowania i prowadzenia walki oraz wyrabianie właściwych umiejętności i nawyków (w zależności od podmiotu szkolenia), odporności fizycznej i psychicznej, a także kształtowanie cech umysłu i charakteru,

które są niezbędne w walce. Zasadniczym jednak celem jest ukształtowanie u ćwiczących indywidualnych i zespołowych umiejętności oraz nawyków racjonalnego przygotowania i prowadzenia walki.

Treścią zaś ćwiczeń taktycznych z wojskami jest praktyczne wykonywanie przewidzianych (dla podmiotów szkolenia) zadań zgodnie z ich przeznaczeniem, wynikających z przygotowania i prowadzenia walki w różnych rodzajach działań bojowych, a także w różnych warunkach terenowych, atmosferycznych, porach roku i doby.

Ćwiczenia taktyczne z wojskami mają także swoją klasyfikację (zał. 5), która wyróżnia dwa rodzaje ćwiczeń taktycznych – ze strzelaniem oraz bez strzelania. Te wymienione rodzaje, ze względu na przyjęte ogólnie w klasyfikacji ćwiczeń kryteria (celu, rozmachu, liczby szczebli dowodzenia, liczby ćwiczących stron oraz miejsca prowadzenia), mogą być ćwiczeniami zgrywającymi, doskonalącymi, instruktażowo-metodycznymi, doświadczalnymi (badawczymi) oraz inspekcyjnymi (kontrolno-sprawdzającymi), a ponadto dywizyjnymi, brygadowymi, batalionowymi i kompanijnymi; dwuszczeblowymi i wieloszczeblowymi, jednostronnymi i dwustronnymi. Wszystkie natomiast wymienione wcześniej odmiany tych ćwiczeń realizuje się w terenie.

Podobnie jak w SZ RP, w innych liczących się armiach Sojuszu, także prowadzi się ćwiczenia z wojskami. Na przykład w Bundeswehrze do ćwiczeń taktycznych z wojskami zalicza się ćwiczenia (zał. 6) logistyki i służby sanitarnej (*Logistik und sanitarsdienstubungen*), ćwiczenia szkieletowe (*Rahmensubungen*), ćwiczenia taktyczne (*Gefechtsubungen*) oraz ćwiczenia szkoleniowo-instruktażowe (*Lehrubungen*). Oprócz tych zasadniczych rodzajów, ze względu na cel szkolenia, mogą być prowadzone odmiany tych ćwiczeń, czyli ćwiczenia alarmowe (*Alarmubungen*), ćwiczenia mobilizacyjne (*Mobilmachungsubungen*). Wszystkie wyżej wymienione ćwiczenia mają charakterystyki zbliżone do naszych ćwiczeń taktycznych.

Również w armii amerykańskiej występują ćwiczenia z wojskami. Zaliczamy do nich następujące ćwiczenia (zał. 7): ćwiczenie w kierowaniu ogniem (*Fire Coordination Exercise – FCX*), trening sytuacyjny (*Situational Training Exercise – STX*), ćwiczenie zgrywające system logistyczny (*Logistical Coordination Exercise – LCX*), ćwiczenie w terenie (*Field Training Exercise – FTX*), ćwiczenie ze strzelaniem (*Live Fire Exercise – LFX*), ćwiczenie broni połączonych z ostrym strzelaniem (*Combined Arms Live Fire Exercise – CALFEX*) oraz ćwiczenie w przegrupowaniu (*Dyployment Exercise – DEPEX*).

Wymienione ćwiczenia, w zależności od przyjętych kryteriów podziału, a w szczególności kryterium celu, są prowadzone w ramach szkolenia dowództw i pododdziałów (grup bojowych).

Ćwiczenia taktyczne w SZ RP, tak samo jak w innych armiach, przygotowuje się i prowadzi według określonych zasad metodycznych (zał. 8) zarówno ogólnodydaktycznych, jak i szczegółowych dotyczących szkolenia bojowego, a także zasad w szczególności dotyczących ćwiczeń.

Bardzo ważną zasadą, szczególnie eksponowaną w ćwiczeniach taktycznych, jest zasada realizmu szkolenia wojskowego, często też zwana zasadą gotowości bojowej, a także zasada szkolenia indywidualnego i zespołowego. Swoisty wymiar mają szczegółowe zasady odnoszące się do ćwiczeń. Zaliczamy do nich: zasadę prowadzenia ćwiczeń wg decyzji ćwiczących, zasadę równości szans stron ćwiczących, zasadę ciągłości ćwiczenia oraz zasadę zachowania w tajemnicy koncepcji ćwiczenia.

Istotę owych zasad można zrekapitulować w kilku słowach, otóż: zasada prowadzenia ćwiczeń zgodnie z decyzją ćwiczących opiera się generalnie na formule polegającej na uwzględnieniu decyzji ćwiczących we wszystkich fazach prowadzonych ćwiczeń stosownie do poszczególnych szczebli dowodzenia; zasada równości szans stron ćwiczących polega na wcześniej ustalonych regułach odnoszących się do zadań oraz możliwości i kryteriów oceny; zasada ciągłości ćwiczenia ma zapewnić płynność działań taktycznych, z jednoczesnym eliminowaniem sztucznych (często niczym nie uzasadnionych) przerw o charakterze organizacyjnym lub metodycznym; z kolei zasada zachowania w tajemnicy koncepcji ćwiczenia polega na niedopuszczeniu, aby dane o planowanych rozwiązaniach zagadnień taktycznych, będących treścią ćwiczenia, przeniknęły do ćwiczących.

Wszystkie wymienione zasady mają kapitalne znaczenie, jednakże najbardziej przestrzegane powinny być dwie – zasada zachowania w tajemnicy koncepcji ćwiczenia oraz zasada realizmu i ciągłości ćwiczenia.

Tematy ćwiczeń taktycznych z wojskami (zał. 9.) od batalionu określa się na podstawie głównego zadania szkoleniowego, rozkazów i zarządzeń przełożonych, zgodnie z przeznaczeniem bojowym (miejscem w ugrupowaniu bojowym) i umieszcza się w planie zasadniczych przedsięwzięć na dany rok. Obok zadań wynikających z miejsca i roli w ugrupowaniu przełożonego, co dotyczy batalionu, tematy ćwiczeń dla kompanii zamieszcza się w programie szkolenia pododdziałów wojsk pancernych i zmechanizowanych.

W tym miejscu nadmienić należy, że w armii amerykańskiej odpowiednikiem takiego programu jest METL (*Mission Essential Task List*) – wykaz głównych zadań jednostki, czyli tych, które muszą być wykonane z powodzeniem, o ile jednostka (pododdział) otrzyma to zadanie na polu walki. Natomiast w Bundeswehrze ćwiczenia planuje się na podstawie programu GAP (*Gesamtausbildungsplan*) i założeń do ćwiczeń wypracowanych przez Urząd ds. Studiów i Ćwiczeń.

Wszystkie ćwiczenia taktyczne z wojskami, w zależności oczywiście od tematu (zagadnień szkoleniowych), powinny – w miarę możliwości i potrzeb – rozpoczynać się sprawdzeniem (treningiem) osiągania wyższych stanów gotowości bojowej. Ich zakres oraz sposób sprawdzania, ujmuje się w planie przeprowadzenia ćwiczenia.

Czas trwania ćwiczenia batalionowego i kompanijnego (zał. 10) określa każdorazowo kierownik ćwiczenia. Powinien on pozwolić wykorzystać ten czas na pełną realizację zagadnień i osiągnięcie celów szkoleniowych oraz całkowitą eliminację aplikacyjności w praktycznym działaniu wojsk. Na podstawie przeprowadzonych

wywiadów z dowódcami brygad 12 DZ i 1 DZ oraz dowódcami batalionów można przyjąć, że czas ten dla ćwiczenia taktycznego batalionu waha się w granicach 2–3 dób, zaś ćwiczenie taktyczne kompanii 1–2 doby. Dla porównania, ćwiczenia taktyczne batalionu w ramach PdP trwają 5–7 dób, a ćwiczenia dowódczo-sztabowe z epizodycznym udziałem wojsk od 3–5 dób.

Ponadto z praktyki szkoleniowej wiadomo, że punktami granicznymi czasu ćwiczenia są: moment rozpoczęcia ćwiczenia, moment zakończenia ćwiczenia – powrotu do MSD i MCzP. Nie mniej ważnymi momentami w ćwiczeniu są czasy realizacji poszczególnych epizodów. Takim ważnym epizodem w ćwiczeniu może być strzelanie lub wykonywanie innego zadania, które będzie wymagać odpowiedniego przygotowania rejonu ćwiczenia.

Skład uczestników ćwiczeń (zał. 11) określa kierownik ćwiczenia. Powinien on zapewnić ćwiczącym dowódcom (dowództwom) nabycie praktycznych umiejętności kierowania wszystkimi elementami ugrupowania bojowego ich szczebla dowodzenia w każdych warunkach położenia i sytuacji bojowej, ze szczególnym uwzględnieniem organizowania walki, a także organizowania systemu ognia i kierowania ogniem środków organicznych i przydzielonych, opanowania umiejętności ciągłego prowadzenia rozpoznania, utrzymania zdolności bojowej wojsk oraz wykorzystania właściwości terenu na rzecz przygotowania i prowadzenia walki.

Na podstawie instrukcji, a także praktyki szkoleniowej, można przyjąć, że skład uczestników ćwiczeń taktycznych z wojskami powinien być (jest) następujący: dowództwo najwyższego ćwiczącego szczebla dowodzenia w całości w 100 proc., ćwiczące pododdziały w 60 proc., pododdziały logistyki, obrony terytorialnej i układu pozamilitarnego, a także przedstawiciele terenowych organów administracji państwowej i samorządu terytorialnego – w składzie zapewniającym osiągnięcie zakładanych celów szkoleniowych.

Ćwiczenia taktyczne z wojskami batalionu przygotowuje i prowadzi (zgodnie z kompetencyjnym zakresem odpowiedzialności szkoleniowej – KZOSz) przełożony szczebla ćwiczącego, czyli dowódca oddziału (brygady, pułku), zaś z kompanią (baterią) dowódca batalionu (dywizjonu).

Ćwiczenia batalionowe lub kompanijne – w zależności od potrzeb i charakteru – mogą prowadzić przełożeni wyższego szczebla. W ćwiczeniach międzynarodowych, np. „WIATR GRUNWALDU 2000”, prowadzonych z LITPOLBAT-em na terenie Polski, oficerem planującym i prowadzącym ćwiczenie był dowódca dywizji (1 WDJ), oficerem współprowadzącym dowódca brygady „ŻELAZNY WILK” (LITWA), natomiast kierownikiem (dyrektorem) ćwiczenia – szef sztabu dywizji (1 WDJ). Ponosili oni pełną odpowiedzialność za jakość przygotowania i prowadzenia ćwiczenia.

Przedstawiona ogólna charakterystyka ćwiczenia taktycznego batalionu i kompanii, pozwoliła Panom uzmysłowić sobie istotę, cele, treści, odmiany, a także poznać czas, uczestników i osoby funkcyjne przygotowujące ćwiczenie.

Obecnie pokrótce przedstawię Panom szczegółowe, podstawowe uwarunkowania przygotowania ćwiczenia z wojskami na szczeblu oddziału (pododdziału).

Otóż, do szczegółowych uwarunkowań, które w zasadniczy sposób wpłynęły na zajęcie się tą problematyką i prowadzenia badań w tym zakresie, to: nowe zadania wojsk lądowych, w tym także batalionów, kompanii, nowa struktura organizacyjna dowództwa brygady, batalionu i pododdziałów, zmieniony zakres szkolenia dla poszczególnych jednostek, konieczność realizacji celów w zakresie interoperacyjności, nowe procedury dotyczące planowania i prowadzenia ćwiczeń oraz nowe (określone przez dokumenty natowskie) dokumenty planistyczne ćwiczeń.

Przejdźmy teraz do charakterystyki zasadniczych kwestii odnoszących się do interpretacji poszczególnych uwarunkowań.

Nowe zadania batalionu, kompanii są konsekwencją wprowadzenia nowych dokumentów określających zadania dla sił zbrojnych, do których można zaliczyć: „Strategię Bezpieczeństwa RP”, „Koncepcję strategiczną NATO”, „Regulamin walki wojsk lądowych”, programy szkolenia pododdziałów oraz wytyczne przełożonych.

Na podstawie przeprowadzonych badań, a konkretnie wywiadów z oficerami wybranych związków taktycznych i oddziałów, można autorytatywnie stwierdzić, iż zadania pododdziałów będą dotyczyć problematyki działań zgodnie z art. 5. traktatu waszyngtońskiego, jak również spoza tego artykułu, czyli zadań dotyczących udziału w misjach pokojowych, prowadzenia akcji ratowniczych oraz humanitarnych, a także ratowniczo-poszukiwawczych. Już dzisiaj bataliony, kompanie wyznaczone do sił szybkiego (SSR) i natychmiastowego reagowania (SNR) realizują problematykę działań obronnych i zaczepnych w różnych warunkach geograficznych, atmosferycznych i innych, inne zaś – przeznaczone do udziału w misjach pokojowych – realizują problematykę działań mandatowych w wyznaczonych strefach odpowiedzialności, do których można zaliczyć: obserwację, patrolowanie, konwojowanie, eskortowanie, poszukiwanie i blokowanie, działania grupy szybkiego reagowania, działania prewencyjne oraz współpraca cywilno-wojskowa (CIMIC). Jak się wydaje, nowe zadania wpłyną w przyszłości na tematy oraz treści ćwiczeń, a szczególnie zagadnienia szkoleniowe realizowane w ich toku.

Zmiany struktury dowództw oddziałów i batalionów dotyczą w szczególności struktur organizacyjnych ich sztabów. Do najbardziej znaczących zmian zaliczyć można utworzenie na szczeblu brygady komórek sztabu S1–S6 i na szczeblu batalionu S1–S4. Ponadto zlikwidowanie stanowisk oficerów (szefów) rodzajów wojsk (art. opl, sap, opchem) również będzie wywierać znaczący wpływ, jak się wydaje, na opracowanie i planowanie ćwiczeń. Obecnie w skład zespołu autorskiego opracowującego ćwiczenie wejdą oficerowie – kierownicy sekcji S1–S4 i wydziałów G1–G6. Oficerowie rodzajów wojsk zostaną zastąpieni przez oficerów rodzajów wojsk wchodzących w skład sekcji (wydziału) operacyjnych S-3 (G-3). Stosunkowo lepsza sytuacja w zakresie opracowania ćwiczeń będzie na szczeblu batalionu,

gdyż utworzenie komórek specjalistycznych sztabu, wpłynie na pewno na jakość i możliwości dobrego opracowania ćwiczeń.

Kolejny czynnik, który warunkuje potrzeby planowania i prowadzenia ćwiczeń batalionowych i kompanijnych, to zakres szkolenia, który będzie dotyczyć poszczególnych pododdziałów. Szczególnie przydatne będzie ćwiczenie batalionowe w pododdziałach SSR i SNR oraz pododdziałach wchodzących w skład jednostek międzynarodowych.

Interoperacyjność jest kolejnym czynnikiem-postulatem, który wynika między innymi z obecności naszych sił zbrojnych w strukturach NATO. Wszelkie wspólne działania w ramach pododdziałów (oddziałów) międzynarodowych będą wymagać odpowiedniego przygotowania do wykonywania różnych zadań i osiągania wspólnych celów. Zarówno procedury postępowania, jak i sposób przygotowania powinny być spójne i często realizowane w ramach szkolenia (system szkolenia) sojuszniczego.

Koniecznością, jak się wydaje, jest respektowanie procedur wynikających z dokumentów normatywnych¹ określających sposób programowania oraz planowania ćwiczeń.

W naszych rozważaniach przy tworzeniu koncepcji planowania i prowadzenia ćwiczeń w SZ RP oparto się na założeniach obowiązującego cyklu (zał. 12.) ćwiczeń NATO. Jest to konieczne szczególnie wtedy, gdy będą przygotowywane ćwiczenia międzynarodowe. Przyjęte bowiem procedury będą sprzyjać dokładności i rytmiczności pracy w toku planowania ćwiczeń. Przedstawiony cykl przygotowania i prowadzenia ćwiczeń dokładnie określa procedury i czynności postępowania w procesie planowania ćwiczeń. Z procedurami przygotowania i realizacji ćwiczeń nieodłącznie wiąże się kwestia opracowywania dokumentów planistycznych ćwiczeń.

Wśród podstawowych dokumentów, które służą programowaniu, a następnie są wynikiem planowania ćwiczeń, można zaliczyć: specyfikację ćwiczenia, którą można porównać do zestawu dotychczasowych danych do ćwiczenia; instrukcję ćwiczeń, która określa wszelkie ustalenia w zakresie ćwiczeń, tzn. specyfikę ćwiczenia, układ ćwiczenia, kierowanie ćwiczeniem (instrukcja sztabu kierownictwa ćwiczenia); listę głównych wydarzeń, incydentów; ocenianie i meldowanie; koncepcję operacyjno-taktyczną, która odzwierciedla dotychczasowy plan przeprowadzenia ćwiczenia lub częściowo koncepcję; rozkaz operacyjny do przeprowadzenia ćwiczenia, który nie ma odpowiednika w naszych dokumentach, ale jego załączniki powinny odzwierciedlać dotychczasowe plany opracowywane dla kierownictwa ćwiczenia.

¹ EPG – wytyczne do planowania ćwiczeń wojskowych NATO oraz dokumentów uzupełniających – podręcznik ćwiczeń; MC 94/4 – NATO Military Eterate Concept, Ogólna Koncepcja NATO; Doktryna ćwiczeń NATO, Wytyczne do programowania ćwiczeń; wytyczne do programowania ćwiczeń NATO PLUS; Instrukcja planowania ćwiczeń EXPI; Dyrektywa do planowania operacyjnego GOP.

Przedstawione ogólne uwarunkowania i czynniki wpływają na potrzeby zmian, jakie należałoby dokonać, aby przygotowanie ćwiczeń było spójne z procesem przygotowania w innych armiach NATO.

Można się w pewnym sensie zgodzić, że niektóre różnice (czyli pozostanie przy swoim) mogą dotyczyć procedur i procesu opracowywania ćwiczeń narodowych, natomiast niedopuszczalne jest stosowanie owych procedur w wypadku programowania i planowania ćwiczeń międzynarodowych w ramach systemu szkolenia sojuszniczego.

Kpt. dypl. inż. Arkadiusz JUNCEWICZ

PROCEDURA PLANOWANIA (PRZYGOTOWANIA) ĆWICZEŃ TAKTYCZNYCH BATALIONU

Zakrojona na szeroką skalę dyskusja na temat modyfikacji systemu szkolenia naszych wojsk lądowych trwa nadal. Jak dotychczas brak jest jednak konkretnych propozycji uregulowań normatywnych w obszarze szkolenia dowództw i wojsk, zgodnie z przyjętymi w Sojuszu standardami i procedurami. To właśnie one wielokrotnie komplikują współpracę i jednoznaczne rozumienie wielu kwestii związanych ze szkoleniem. Dlatego też zasadniczym wyzwaniem jest rozwiązanie problemu *jak zmodyfikować system szkolenia dowództw i wojsk, aby osiągnąć interoperacyjność w ramach szkolenia dowództw i wojsk?*

Trwające od trzech lat prace nad rozwiązaniem tak postawionego problemu, przyniosły wymierne efekty w postaci propozycji wielu rozwiązań w tym zakresie. Przedstawione treści są zatem kontynuacją propozycji zawartych w referacie poświęconym wybranym problemom zmian i modyfikacji szkolenia operacyjno-taktycznego dowództw oddziałów w świetle integracji z NATO, przedstawionym na seminarium naukowym, które odbyło się 23 marca 2001 r. w Zakładzie Metodyki Szkolenia Taktyczno-Operacyjnego. Jednocześnie należy podkreślić, że jest to pierwsza część z cyklu spotkań naukowych poświęconych ćwiczeniom operacyjno-taktycznym.

Truizmem jest podkreślanie, że to właśnie brygada, a w jej strukturze batalion, jest podstawowym ogniwem systemu szkolenia wojsk lądowych, którego szkolenie powinno przygotować do realizacji współczesnych zadań wykonywanych w układzie narodowym i sojuszniczym, na terytorium własnego kraju i poza jego granicami. Niezmiernie istotnym elementem w przygotowaniu batalionów do wykonywania tych zadań jest szkolenie, którego efekty, w postaci osiągnięcia odpowiedniego stopnia zdolności bojowej, sprawdza się w ramach batalionowego ćwiczenia taktycznego.

Efektywność batalionowych ćwiczeń taktycznych (pomijając aspekty finansowe) w dużej mierze zależy od ich właściwego przygotowania, a w obecnych warunkach przygotowania nie odbiegającego od ogólnie przyjętych i stosowanych w NATO procedur. Jednym z etapów przygotowania ćwiczenia jest, zgodnie

z obowiązującą instrukcją o przygotowaniu i prowadzeniu ćwiczeń taktycznych z wojskami w SZ RP, jego opracowanie. W nomenklaturze natowskiej w cyklu przygotowania ćwiczeń wyróżniamy natomiast ich programowanie i planowanie. Z punktu widzenia jednoznacznego rozumienia przedsięwzięć i czynności w procesie przygotowania ćwiczeń jest to kwestia istotna. Dlatego też, aby uniknąć niejasności i nieporozumień proceduralnych, należałoby poddać modyfikacji obecnie stosowany w naszych wojskach lądowych proces przygotowania ćwiczeń w ogóle, a w tym batalionowych ćwiczeń taktycznych.

Cechą charakterystyczną proponowanego rozwiązania dotyczącego programowania i planowania batalionowych ćwiczeń taktycznych jest duży stopień unifikacji. Szczególnie jeśli chodzi o tok pracy (przedsięwzięć, czynności) oraz opracowywanych dokumentów. Mogą bowiem one być stosowane w mniejszym lub większym zakresie w czasie przygotowania różnego rodzaju ćwiczeń, w tym również na różnych szczeblach struktury organizacyjnej wojsk lądowych.

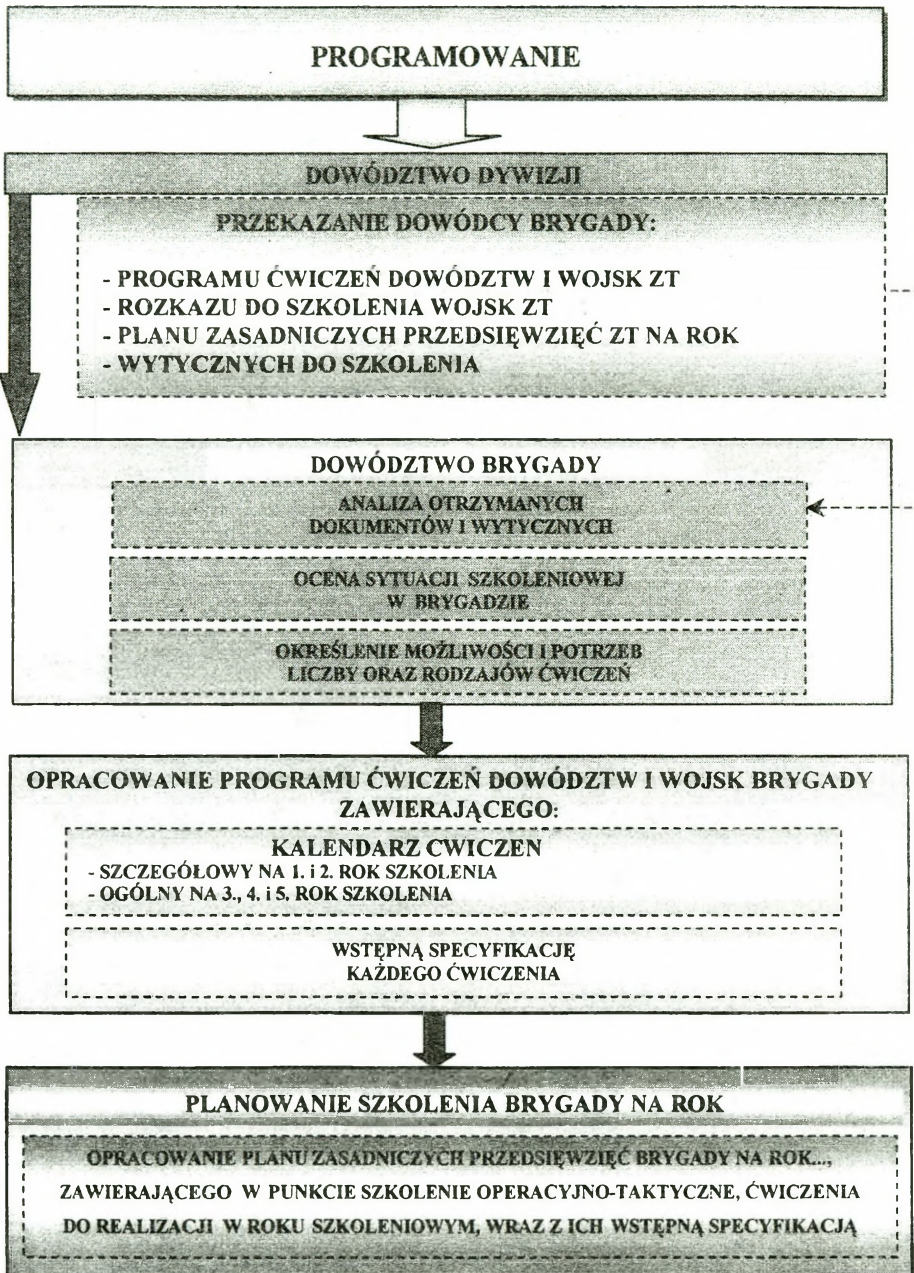
Podstawą do zaprojektowania procedury przygotowania batalionowych ćwiczeń taktycznych była wnikliwa analiza naszych narodowych rozwiązań w tym zakresie, dokumentów normatywnych Sojuszu oraz dokumentacji ćwiczeń NATO i NATO PLUS.

Pierwszym etapem w procesie przygotowania ćwiczeń w ogóle, w tym ćwiczenia taktycznego batalionu, jest ich programowanie. Jest to oczywiście problem, który należy rozpatrywać kompleksowo. Nie można bowiem programowania ćwiczeń na szczeblu brygady rozpatrywać bez powiązania ze szczeblem dywizji, której program – o proponowanej nazwie *Program ćwiczeń dowództw i wojsk ZT* – stanowiłby jedną z podstaw do programowania ćwiczeń w brygadzie i opracowania *Programu ćwiczeń dowództw i wojsk brygady*.

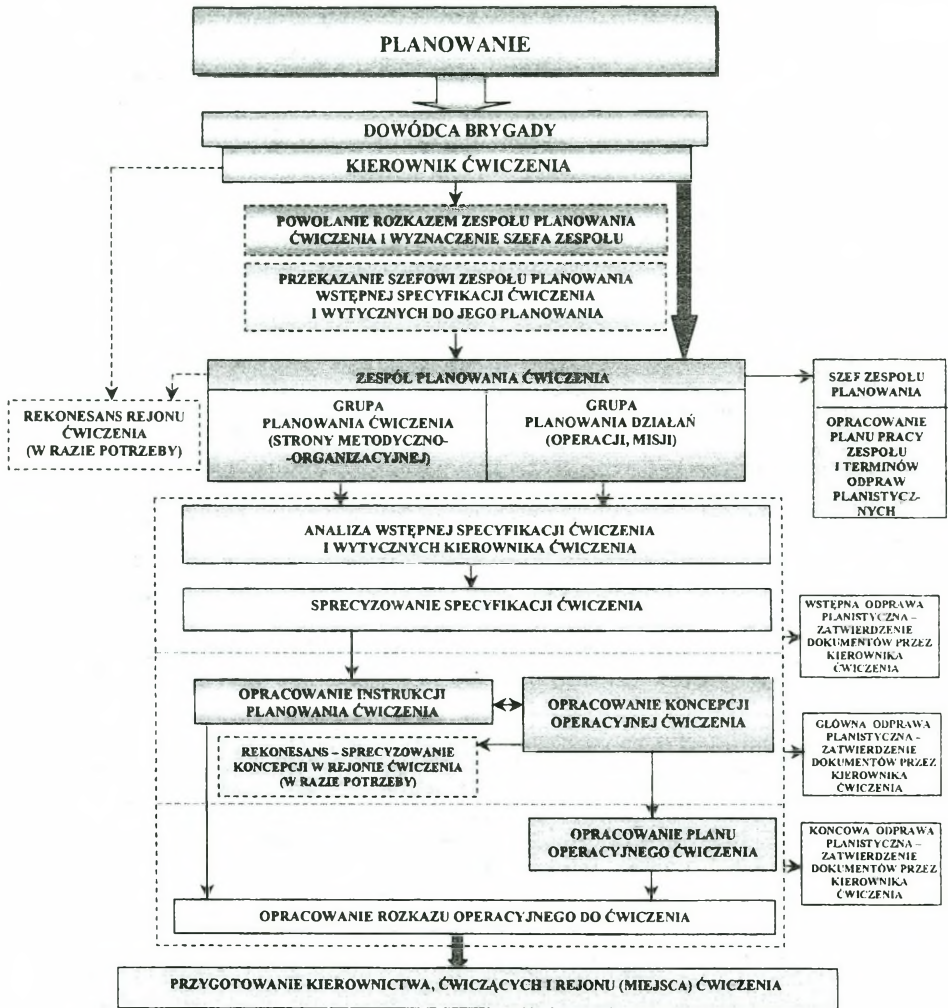
(Cykl programowania ćwiczeń na szczeblu brygady przedstawia rys. 1).

Cechą charakterystyczną proponowanego rozwiązania jest to, że program zawierałby poza kalendarzem ćwiczeń, opracowanym szczegółowo na 1. i 2. oraz ogólnie na 3., 4. i 5. rok szkolenia, wstępną specyfikację każdego z nich. Takie rozwiązanie w znaczny sposób ułatwiłoby planowanie szkolenia w cyklu rocznym i opracowanie *planu zasadniczych przedsięwzięć brygady* na każdy rok szkoleniowy oraz wydanie wytycznych przez kierownika ćwiczenia (dowódcę brygady) i proces planowania określonego ćwiczenia.

Drugim, a jednocześnie zasadniczym etapem w przygotowaniu taktycznego ćwiczenia batalionu jest jego planowanie. Jest to proces, który zapoczątkowuje wstępną specyfikację ćwiczenia oraz wytyczne kierownika ćwiczenia, wydane szefowi zespołu planowania. Na ich podstawie zespół planowania ćwiczenia podzielony na grupę planowania ćwiczenia (strony metodyczno-organizacyjnej) oraz grupę planowania działań (operacji, misji) precyzuje specyfikację i opracowuje dokumenty planistyczne ćwiczenia (rys. 2).

Rys. 1. Proces przygotowania ćwiczenia – programowanie

Rys. 2. Proces przygotowania ćwiczenia – planowanie (propozycja)

W proponowanym rozwiązaniu, na podstawie przeprowadzonych badań, przyjęto określony wariant dokumentacji planistycznej ćwiczenia, przedstawiony w tabeli.

NAZWA DOKUMENTU	PROPONOWANA NAZWA DOKUMENTU W ĆWICZENIACH NARODOWYCH WOJSK LĄDOWYCH SZ RP
<i>EXERCISE SPECIFICATION</i> (EXSPEC)	SPECYFIKACJA ĆWICZENIA
<i>EXERCISE PLANNING INSTRUCTION</i> (EXPI)	INSTRUKCJA PLANOWANIA ĆWICZENIA
<i>EXERCISE CONCEPTION OPERATION</i> (EXCONOP)	KONCEPCJA OPERACYJNA ĆWICZENIA (CZĘŚĆ OPERACYJNO-TAKTYCZNA KONCEPCJI METODYCZNO-TAKTYCZNEJ)
<i>EXERCISE OPERATION PLAN</i> (EXOPLAN)	PLAN DZIAŁANIA (OPERACJI) WOJSK (CZĘŚĆ TAKTYCZNA PLANU PRZEPROWADZENIA ĆWICZENIA)
EXERCISE OPERATIONS ORDER (EXOPORD)	ROZKAZ OPERACYJNY ĆWICZENIA (PLAN PRZEPROWADZENIA ĆWICZENIA, ROZKAZ W SPRAWIE PRZYGOTOWANIA I PRZEPROWADZENIA ĆWICZENIA)

Zmiana nazwy, formy i treści poszczególnych dokumentów jest nieodzownym elementem (konsekwencją) zmian procedurze programowania i planowania ćwiczeń. Podstawowym determinantem tych zmian jest potrzeba osiągnięcia pełnej interoperacyjności w zakresie szkolenia operacyjno-taktycznego w ramach Sojuszu Północnoatlantyckiego. Można założyć, że pozwoli ona realizować założenia NATO odnośnie do osiągania zdolności bojowej wojsk oraz przygotowania dowództw pod względem operacyjno-taktycznym, co umożliwi z kolei działanie jednostek operacyjnych Sojuszu w czasie przygotowania i prowadzenia wspólnych operacji militarnych i niemilitarnych.

Chociaż dokumenty normatywne, literatura przedmiotu oraz praktyka szkoleniowa wskazują, że w procesie opracowania ćwiczeń w SZ RP wykonuje się dokumenty zaliczane do trzech zasadniczych grup: organizacyjnych, dla kierownictwa ćwiczenia i dla ćwiczących, to mimo nie stosowania takiego podziału w innych armiach NATO, właśnie takie dokumenty (zaliczane do tych grup) są wykonywane. Ich liczba jest niewielka, natomiast problemy w nich rozstrzygane są zbliżone.

Na podstawie analizy dokumentów planistycznych ćwiczeń można przyjąć, że pierwszym dokumentem opracowywanym w czasie planowania ćwiczenia batalionowego (również każdego innego) powinna być *Specyfikacja ćwiczenia* (*Exercise Specification* – EXPEC). Jest to dokument inicjujący proces planowania ćwiczenia, który nie ma obecnie swojego odpowiednika w SZ RP.

Specyfikacja ćwiczenia powinna być dokumentem planistycznym zaliczanym do grupy dokumentów informacyjnych wykonywanych w formie pisemnej. Treść tego dokumentu to charakterystyka określonego ćwiczenia, czyli dane, które do tej pory zawierały plany zasadniczych przedsięwzięć brygady. Można zatem przyjąć następujący wariant formy i treści (układu) specyfikacji ćwiczenia.

Jest to dokument pisemny, który w pierwszym punkcie – **dane ogólne ćwiczenia** – określa takie wiadomości, jak:

- temat ćwiczenia;
- numer kolejny ćwiczenia;
- rodzaj ćwiczenia;
- rozmach ćwiczenia;
- termin prowadzenia;
- miejsce (rejon) prowadzenia;
- oficera odpowiedzialnego za planowanie ćwiczenia (bezpośredni przełożony dowódcy szczebla ćwiczącego lub dowódca wyższego szczebla);
- oficera planującego ćwiczenie (szefa zespołu planowania);
- oficera prowadzącego ćwiczenie (bezpośredni przełożony dowódcy szczebla ćwiczącego – kierownik ćwiczenia).

W drugim punkcie specyfikacji należałoby określić wymagania w stosunku do ćwiczących dowództw i wojsk, szczególnie w zakresie ich wyszkolenia i udziału w ćwiczeniach przełożonego.

Kolejny – trzeci punkt – to cele szkoleniowe ćwiczenia: główne i szczegółowe.

W punkcie czwartym można by ujmować główne zagadnienia szkoleniowe ćwiczenia, a w punkcie piątym ogólną strukturę organizacyjną ćwiczenia.

Punkt szósty specyfikacji to struktura organizacyjna uczestników ćwiczenia, a więc składu dowództw i wojsk (pododdziałów) ćwiczących.

W proponowanym rozwiązaniu kolejny – siódmy punkt – mógłby stanowić harmonogram przygotowania ćwiczenia, w którym ujmowano by ogólne informacje dotyczące zasadniczych przedsięwzięć planistycznych i organizacyjnych ćwiczenia.

Treść punktu ósmego – zabezpieczenie logistyczne – to ogólne dane dotyczące wykonania przedsięwzięć logistycznych zabezpieczających ćwiczenie, a także składu sił i środków logistycznych niezbędnych do zabezpieczenia przygotowania i realizacji ćwiczenia.

Punkt dziewiąty określałby zasady składania meldunków o ćwiczeniu, tzn.: rodzaje meldunków, ich formę i treść oraz kto do kogo i w jakim terminie powinien je przysyłać.

Punkt dziesiąty specyfikacji ćwiczenia to szacunkowe koszty ćwiczenia.

Zasadne jest również, aby ostatni – jedenasty punkt specyfikacji – zawierał inne dane wynikające z charakteru (specyfiki) ćwiczenia, niezbędne do jego właściwego przygotowania (planowania) i realizacji.

Należy podkreślić, że podstawą do opracowania specyfikacji ćwiczenia – zasadniczego dokumentu służącego do rozpoczęcia planowania ćwiczenia – są dane o ćwiczeniu zawarte w *Programie ćwiczeń* oraz w *Planie zasadniczych przedsięwzięć na rok...* poszczególnych związków taktycznych (operacyjnych) i brygad (oddziałów). Specyfikacja ćwiczenia stanowi podstawę do opracowania pozostałych dokumentów planistycznych ćwiczenia.

Kolejnym dokumentem, który mógłby zostać wprowadzony do procesu planowania ćwiczeń batalionowych jest *Instrukcja planowania ćwiczenia (Exercise Planning Instruction – EXPI)*.

Podobnie jak w przypadku specyfikacji ćwiczenia, w naszych narodowych ćwiczeniach takiego dokumentu się nie opracowuje. Jednak planując każde ćwiczenie, również batalionowe, zespół planujący (autorski) musi brać pod uwagę treści zawarte w instrukcjach o przygotowaniu i prowadzeniu ćwiczeń, a także wytyczne dowódcy odpowiedzialnego za przeprowadzenie ćwiczenia (kierownika ćwiczenia).

W państwach NATO dokumenty podobne do naszych narodowych instrukcji o przygotowaniu i prowadzeniu ćwiczeń nie występują, a ich odpowiednikiem jest *Instrukcja planowania ćwiczenia*. Ma ona postać dokumentu pisemnego „toczącego się”, tzn. opracowywanego w ciągu trwania całego procesu planowania ćwiczenia. Treść tego dokumentu jest z reguły uzupełniona wieloma aneksami (apendyksami), tabelami, rysunkami i schematami. Początek opracowania *Instrukcji planowania ćwiczenia* stanowi zatwierdzenie przez kierownika ćwiczenia jego specyfikacji.

Analiza treści *Instrukcji planowania ćwiczenia* wykazała, że podstawowym celem tego dokumentu jest dostarczenie wskazówek i wytycznych dotyczących planowania ćwiczenia zespołowi planującemu, a ponadto usystematyzowania jego pracy. Poza tym dokument zawiera szereg wiadomości służących właściwemu kierowaniu ćwiczeniem oraz rzetelnej ocenie ćwiczących dowództw i wojsk (pododdziałów).

Kolejna ważna rola *Instrukcji planowania ćwiczenia* polega na koordynacji pracy oficerów odpowiedzialnych za planowanie strony metodycznej i organizacyjnej ćwiczenia oraz oficerów planujących działania (operację, misję). Szczególną uwagę należy również zwrócić na fakt, że instrukcja stanowi dokument towarzyszący rozkazowi operacyjnemu do ćwiczenia (*Exercise Operations Order* – EXOPORD), a jednocześnie, dzięki zawartej treści, niezbędnym do przeprowadzenia ćwiczenia, ułatwia jego planowanie.

Wyniki przeprowadzonych badań pozwalają na sprecyzowanie formy i treści *Instrukcji planowania ćwiczenia* dla potrzeb ćwiczeń narodowych. Można przyjąć, że dokument wykonywany w formie pisemnej, składał się będzie z pięciu zasadniczych części, których główne treści (punkty), aneksy (apendyksy) wynikają oraz są dostosowywane na bieżąco w czasie planowania ćwiczenia, do potrzeb jego prowadzenia. Za ich dobór i wykonanie odpowiada szef zespołu planującego ćwiczenie.

Instrukcja planowania ćwiczenia, w zależności od jego specyfikacji, może ujmować następujące zasadnicze treści – rozszerzone w razie potrzeby:

Część I. Zatwierdzona specyfikacja ćwiczenia.

Część II. Koncepcja ćwiczenia.

Część ta mogłaby się składać z dokumentu głównego oraz aneksów (apendyksów) wykonanych w zależności od potrzeb w formie pisemnej, graficznej lub tabelarycznej.

W części głównej dokumentu należałoby ujmować zasadnicze treści dotyczące celu opracowania dokumentu, sytuacji szkoleniowej w dniu rozpoczęcia ćwiczenia, celów ćwiczenia, podziału ćwiczenia na etapy, zabezpieczenia logistycznego ćwiczenia oraz organizacji dowodzenia i łączności w ćwiczeniu.

Część III. Kierowanie ćwiczeniem.

Podobnie jak część druga instrukcji, część trzecia może być złożona z dokumentu głównego oraz wykonanych w zależności od potrzeb właściwego kierowania ćwiczeniem aneksów (apendyksów) itp.

Część główna dokumentu to treści dotyczące zadań osób funkcyjnych i zespołów kierownictwa ćwiczenia w zakresie kierowania ćwiczeniem, wytyczne do praktycznej realizacji kierowania ćwiczeniem oraz kontroli i oceny ćwiczących, zabezpieczenia logistycznego kierowania ćwiczeniem, dowodzenia i łączności oraz obiegu informacji w czasie kierowania ćwiczeniem.

Część IV. Organizacja pozoracji i podawania wiadomości w ćwiczeniu oraz ogólny przebieg dynamiki walki.

W dokumencie głównym czwartej części *Instrukcji planowania ćwiczenia* można ująć treści dotyczące sposobu organizacji pozorowania pola walki, które będą podstawą do pracy dowódcy pododdziału (grupy) pozoracji pola walki oraz działań przeciwnika, poza tym informacje dotyczące organizacji podawania wiadomości w ćwiczeniu oraz charakterystykę najważniejszych położень dynamicznych, które planuje rozegrać się w ćwiczeniu. Dokument ten będzie stanowić podstawę do opracowania planów pozorowania pola walki i działań przeciwnika oraz podawania wiadomości, a także położenia stron.

Część V. Ocena i sprawozdawczość.

Treść piątej części dokumentu – to określone w kolejnych punktach wytyczne dotyczące organizacji kontroli, oceny i omówienia ćwiczenia, zadania (obowiązki) oficerów zespołu (grupy) kontroli i oceny, a także wytyczne co do rodzajów meldunków (sprawozdań), które należy wykonać po zakończeniu ćwiczenia.

Koncepcja operacyjna ćwiczenia (*Exercise Operations Conceptions* – EXO-CON), powinna być dokumentem opracowywanym przez wyznaczonych rozkazem dowódcy brygady najbardziej doświadczonych oficerów zespołu planowania ćwiczenia. Praca nad jej powstaniem rozpoczyna się praktycznie równocześnie z opracowaniem *Instrukcji planowania ćwiczenia*. **Koncepcja operacyjna ćwiczenia** zawiera przyjęte ustalenia co do jego strony operacyjnej (operacyjno-taktycznej). Podstawę jej opracowania stanowią wnioski z analizy i oceny wszystkich czynni-

ków wpływających na stronę operacyjną (operacyjno-taktyczną, w misji) ćwiczenia, a głównie z analizy zatwierdzonej specyfikacji ćwiczenia oraz wytycznych kierownika ćwiczenia.

Wypracowanie koncepcji operacyjnej ćwiczenia jest wybitnie procesem myślowym, który powinien się materializować w postaci szkicu na mapie, folii, kalce, jako projekt przebiegu działań operacyjnych (operacyjno-taktycznych, w misji). Konkludując, można stwierdzić, że jest to dokument graficzny, który mógłby zawierać następujące treści:

- rejon ćwiczenia;
- dotychczasowy charakter działania stron;
- ogólny skład bojowy stron;
- zarys położenia wyjściowego stron;
- ogólne zamiary stron;
- ogólne zadanie ćwiczącego szczebla dowodzenia i sąsiadów;
- ogólny przebieg dynamiki walki;
- miejsca (rejony) pozorowania pola walki i działań przeciwnika;
- rejony strzelań.

Kolejnym dokumentem warunkującym przeprowadzenie ćwiczenia powinien być *Plan operacyjny ćwiczenia* (*Exercise Operation Plan – EXOPLAN*), opracowywany na podstawie dwóch dokumentów, tj. *Instrukcji planowania ćwiczenia* oraz *Koncepcji operacyjnej ćwiczenia*. Można zatem przyjąć, że dokument ten mógłby zawierać rozwiniętą (uszczegółowioną) koncepcję operacyjną (operacyjno-taktyczną) planowanego ćwiczenia oraz być podstawą do opracowania innych dokumentów ćwiczenia, stanowiących jednocześnie załączniki do jego części głównej.

Plan operacyjny ćwiczenia powinien być wykonywany na mapie o skali odpowiedniej dla ćwiczącego szczebla dowodzenia jako dokument graficzny. Wszystkie aneksy do planu powinny stanowić oddzielne dokumenty, zapewniające wraz z planem możliwość rzeczywistego kierowania ćwiczeniem.

Na podstawie analizy potrzeb kierownictwa ćwiczenia dotyczących jego prowadzenia przyjęto, że na mapie z planem operacyjnym ćwiczenia zawarte będą następujące treści:

1. W opisie mapy:

- klauzula tajności;
- tytuł dokumentu;
- temat ćwiczenia;
- termin prowadzenia;
- stopień, imię i nazwisko kierownika ćwiczenia oraz stanowisko służbowe.

2. W części graficznej:

- umowna granica państwowa między stronami (jeżeli wynika to z sytuacji);
- położenie i zamiary walki stron;
- stacjonarne elementy infrastruktury wojskowej i cywilnej zabezpieczenia logistycznego;

- zamiar walki przełożonego (dowódcy szczebla nadrzędnego) i sąsiadów na cały czas trwania ćwiczenia;
- zadania bojowe (operacyjno-taktyczne) ćwiczącego szczebla dowodzenia;
- podział ćwiczenia na etapy z podaniem tematu, czasu trwania i zagadnień szkoleniowych każdego z nich;
- rubieże dynamiki walki (tylko w ćwiczeniach taktycznych z wojskami);
- rejon strzelań i bombardowań (jeśli będą prowadzone);
- rejon ześrodkowania ćwiczących pododdziałów po zakończeniu ćwiczenia (tylko w ćwiczeniach taktycznych z wojskami);
- rejon stanowisk dowodzenia kierownictwa ćwiczenia – punkty kierowania ćwiczeniem;
- rzeczywiste rejon wyjściowe ćwiczących pododdziałów oraz terminy ich zajęcia – jeżeli nie pokrywają się z rejonem wyjściowym stron (tylko w ćwiczeniach taktycznych z wojskami).

W celu uzupełnienia *Planu operacyjnego ćwiczenia* mogą być wykonywane następujące aneksy:

Aneks A (tabela) – *Przebieg ćwiczenia.* Ujmowałby on szczegółowe dane dotyczące:

- kolejnych etapów ćwiczenia,
- zagadnień szkoleniowych,
- czasu astronomicznego i operacyjnego realizacji poszczególnych etapów ćwiczenia;
- czynności oficera prowadzącego ćwiczenie (kierownika ćwiczenia);
- czynności ćwiczących.

Aneks B (mapa) – *Plan zabezpieczenia działań wojsk.* Dokument ten stanowiłby podstawę do kierowania grupami (pododdziałami) zabezpieczającymi działania ćwiczących wojsk (pododdziałów). Na mapę nanosi się klauzulę tajności, opisuje tytułem aneksu i wrysowuje się:

- rejon wyjściowe ćwiczących wojsk (pododdziałów) i terminy ich zajęcia;
- położenie wyjściowe i zamiar walki przeciwnika;
- rubieże położenia ćwiczących pododdziałów w rozgrywanych epizodach działań bojowych;
- rubieże położenia sąsiadów (umownych) ćwiczących wojsk (pododdziałów);
- odcinki zapór inżynierskich;
- rejon imitacji ognia artylerii i uderzeń lotnictwa;
- rejon pożarów i zniszczeń;
- rejon skażeń;
- rejon strzelań i bombardowań;
- punkty kierowania ćwiczeniem;
- rejon rozmieszczenia grup ratunkowo-ewakuacyjnych, straży pożarnej i służby medycznej kierownictwa ćwiczenia;
- rejon ześrodkowania wojsk (pododdziałów) po zakończeniu ćwiczenia.

Gdy w czasie ćwiczenia prowadzi się strzelania, na mapę wrysowuje się dodatkowo:

- ugrupowanie przeciwnika w rejonach wykonywania zadań ogniowych;
- ugrupowanie i zadania bojowe (operacyjno-taktyczne) pododdziałów strzelających;
- rejon rozpoznania lotniczego, kierunki, wysokości nalotów, czas działania lotnictwa, rejon celów naziemnych do strzelań i bombardowań (wg potrzeb);
- lewą i prawą granicę pasa strzelania oraz pasy bezpieczeństwa;
- pasy strzelania pododdziału(ów);
- pasy bezpieczeństwa;
- rubieże otwarcia i przerwania ognia;
- kierunki przelotu samolotów holujących cele powietrzne (wg potrzeb);
- stanowiska (punkty) kierowania lotami (wg potrzeb);
- rozmieszczenie posterunków ubezpieczających poligon (rejon ćwiczenia).

Z analizy potrzeb kierowania zabezpieczeniem działających wojsk (pododdziałów) w batalionowych ćwiczeniach taktycznych wynika, że kolejnym dokumentem, stanowiącym jednocześnie **apendyks 1** do aneksu B może być *Schemat sytuacji tarczowej*. Jest on niezbędny do ćwiczeń ze strzelaniem w celu przeprowadzenia szkolenia (instruktażu) z rozjemcami ogniowymi i obsługą pola tarczowego.

Schemat sytuacji tarczowej odzwierciedla (na ile jest to możliwe) charakter działań przeciwnika i zapewnia doskonalenie ćwiczących dowódców w praktycznym organizowaniu i prowadzeniu rozpoznania, wskazywaniu celów, wyboru rodzaju broni i amunicji do ich niszczenia, kierowaniu wykonaniem zadań ogniowych (wydawania komend ogniowych), poprawianiu ognia itp.

Kopia schematu sytuacji tarczowej, zgodnie z ustaleniami obowiązującymi obecnie, powinna być przekazana do komendy poligonu w terminie zapewniającym kierownikowi pasa taktycznego opracowanie *Harmonogramu sterowania polem tarczowym*. Harmonogram podlega akceptacji przez kierownika ćwiczenia.

Wszelkie naliczenia liczby celów, ich odległości oraz rodzajów i liczby amunicji do strzelań prowadzonych w czasie batalionowych ćwiczeń taktycznych odbywają się na podstawie odpowiednich dla danego rodzaju wojsk (pododdziałów) programów strzelań.

Apendyks 1. *Schemat sytuacji tarczowej* do aneksu B to dokument wykonywany w formie graficznej (szkic), zawierający następujące treści:

- ugrupowanie strzelającego pododdziału(ów), wraz ze środkami wzmocnienia i wsparcia;
- rubieże rozmieszczenia, numerację celów i odległość od rubieży otwarcia ognia;
- rejon celów dla pododdziałów artylerii i bombardowań;
- rubieże otwarcia i przerwania ognia;
- pasy bezpieczeństwa;

- sposób i czas oświetlenia celów w strzelaniach nocnych;
- miejsce stanowiska kierowania ćwiczeniem;
- ogólne zestawienie liczby figur bojowych, rodzajów i liczby amunicji.

Zasadne jest, aby do szkicu została dołączona część tabelaryczna, w której mogą zostać ujęte:

- numery figur bojowych, ich liczba, odległość strzelania, zestawienie rodzajów i liczby amunicji zgodnie z programami strzelań;
- numer rubieży celów;
- kolejność i czas ukazywania się celów;
- czas oświetlania celów w strzelaniach nocnych;
- sygnały do ukazywania się celów na poszczególnych rubieżach.

Aneks C (mapa) – *Plan pozorowania pola walki i działań przeciwnika.* Dokument ten stanowi podstawę dla dowódcy pododdziałów (grup) pozoracji do kierowania nimi w toku ćwiczenia. Zasadniczym celem tego dokumentu jest umożliwienie stwarzania w czasie ćwiczenia sytuacji zbliżonych do rzeczywistych, występujących na polu walki i w misji. Stanowi również podstawę do rozegrania w ćwiczeniu różnego rodzaju działań. Na mapę nanosi się klauzulę tajności, opisuje tytułem aneksu i rysowuje:

- odcinki zapór inżynierskich (pól minowych, grup min, zapór itp.);
- rejon (odcinki) imitacji ognia artylerii i uderzeń lotnictwa wojsk własnych i przeciwnika;
- rejon pozorowania pożarów i zniszczeń;
- rejon pozorowania skażeń promieniotwórczych i chemicznych;
- sposób przejścia (pokonania) wojsk (pododdziałów) ćwiczących i pozorujących działanie przeciwnika przez rejon pozorowania (imitacji) pola walki;
- rejon wyjściowy pododdziałów (grup) pozorowania pola walki i działań przeciwnika oraz ześrodkowania po zakończeniu pozorowania;
- przewidywane rubieże położenia pododdziałów (grup) pozorowania działań przeciwnika w rozgrywanych sytuacjach;
- rejon figur bojowych (makiet) pozorujących siły i środki przeciwnika;
- pasy (granice) bezpieczeństwa;
- miejsca stanowiska kierowania ćwiczeniem.

Zasadne jest, aby do aneksu C – *Plan pozorowania pola walki i działań przeciwnika* – wykonywany był w formie tabelarycznej **apendyks 1, – *Kierowanie pozorowaniem pola walki.*** Zasadniczym celem tego dokumentu będzie ułatwienie kierownictwu ćwiczenia kierowania pododdziałem (grupami) pozoracji poprzez ich dowódcę w każdym etapie prowadzonego ćwiczenia. Pozwoli on również na lepszą synchronizację działania pododdziałów (grup) pozoracji z wojskami (pododdziałami) ćwiczącymi.

Aneks D (mapa) – *Położenia stron.* Wskazane jest, aby mapa, na której wykonuje się ten aneks, posiadała taką samą skalę jak mapa najniższego szczebla dowodzenia biorącego udział w ćwiczeniu bez podległych mu wojsk (pododdziałów).

W aneksie uszczegóławia się (rozwijają) położenia stron na każdy termin (każdą rubież dynamiki działań w ćwiczeniu) określony w części głównej *Planu operacyjnego ćwiczenia* i w aneksie A – *Przebieg ćwiczenia*. Podstawą do tego są wcześniej określone rubieże dynamiki działań (w operacji, misji), planowane do zrealizowania w ćwiczeniu zagadnienia szkoleniowe oraz przewidywane zamiary walki ćwiczących. *Położenia stron* (aneks D) będą stanowić podstawę do działania zespołów (grup) podgrywających w ćwiczeniu.

Na mapę nanosi się klauzulę tajności, opisuje tytułem aneksu i wrysowuje do każdego planowanego położenia stron:

- położenie wszystkich elementów ugrupowania bojowego ćwiczącego szczebla dowodzenia, wraz ze środkami wzmocnienia i wsparcia;
- położenie zasadniczych elementów ugrupowania szczebla nadrzędnego;
- położenie sąsiadów, w tym również z przodu;
- położenie elementów ugrupowania przeciwnika przed frontem szczebla ćwiczącego i sąsiadów;
- położenie elementów ugrupowania przeciwnika w głębi, których działanie będzie wpływać na działanie ćwiczących w kolejnych etapach ćwiczenia.

Aneks E (tabela) – *Plan podawania wiadomości*. Jest to dokument opracowywany na podstawie części głównej *Planu operacyjnego ćwiczenia*, położenia stron oraz przewidywanych zamiarów (decyzji) ćwiczących. Ujmuje się w nim wiadomości o położeniu i stanie wojsk własnych i przeciwnika, których ze względu na brak możliwości, np. rozpoznania, ćwiczący nie będą mogli uzyskać, a które w rzeczywistych warunkach napływałyby z różnych źródeł (od przełożonego, sąsiadów, podwładnych). Wiadomości układa się w planie chronologicznie, zgodnie z przewidywanym rozwojem działań stron. Aneks E jest przeznaczony dla grupy operacyjnej kierownictwa ćwiczenia. Do aneksu E należałoby dołączać **apendyks 1. Plan podawania wiadomości grupy podgrywającej**. Dokument ten jest przeznaczony dla grupy podgrywającej działanie niećwiczących elementów ugrupowania najwyższego ćwiczącego szczebla dowodzenia.

Aneks F (tabela) – *Wykaz strat*. Dokument zawiera straty w stanie osobowym i sprzęcie ćwiczących na każdą dobę działań. Ich podziału na poszczególne sytuacje rozgrywane w ćwiczeniu dokonuje się podczas uszczegóławiania aneksu E – *Plan podawania wiadomości*. Informacje o stratach zestawia się chronologicznie, zgodnie z przewidywanym rozwojem działań (założonym na mapie położeniem stron).

Kolejnym problemem jest dostosowanie (ujednolicenie) formy i treści naszego narodowego dokumentu – **Rozkazu w sprawie przygotowania i przeprowadzenia ćwiczenia**¹ do standardów NATO. Odpowiednikiem tego dokumentu, stosowanym w innych armiach Sojuszu oraz ćwiczeniach NATO i NATO PLUS, jest **Rozkaz operacyjny ćwiczenia** (*Exercise Operation Order* – EXOPORD).

¹ Por. *Instrukcja o przygotowaniu i prowadzeniu ćwiczeń taktycznych z wojskami w SZ RP...*, wyd. cyt., s. 41.

Szczegółowa analiza wymienionych rozkazów pozwoliła na wysnucie kilku ważnych wniosków, mających zasadnicze znaczenie dla prognostycznego ujęcia formy i treści nowego dokumentu. Pierwszym jest to, że aby wyeliminować problemy natury proceduralnej dotyczącej planowania ćwiczeń, a także bariery komunikacyjnej, należałoby zmienić nazwę *Rozkazu w sprawie przygotowania i przeprowadzenia ćwiczenia* na *Rozkaz operacyjny do ćwiczenia*.

Podstawą opracowania rozkazu powinny być *Instrukcja planowania ćwiczenia* oraz *Plan operacyjny ćwiczenia*. Można zatem przyjąć, że na podstawie tych dwóch dokumentów w rozkazie zostaną sprecyzowane w formie dyrektywnej szczegółowe zadania (wytyczne) co do przygotowania i przeprowadzenia ćwiczenia. Będą one dotyczyły wszystkich osób funkcyjnych i pododdziałów zarówno zabezpieczających ćwiczenie, jak i ćwiczących.

Dla osób funkcyjnych i pododdziałów zabezpieczających ćwiczenie, szczegółowe zadania będą precyzowane na podstawie *Instrukcji planowania ćwiczenia*, natomiast dla ćwiczących – głównie na bazie *Planu operacyjnego ćwiczenia*, nie wyłączając jednak całej sfery przygotowawczej, określonej również w sposób ogólny w *Instrukcji planowania ćwiczenia*.

Forma *Rozkazu operacyjnego do ćwiczenia* nie powinna odbiegać od formy rozkazu operacyjnego. Wobec tego można przyjąć, że powinien to być dokument pisemny, złożony z części głównej oraz uzupełniony niezbędnymi załącznikami. Układ części głównej *Rozkazu operacyjnego do ćwiczenia* mógłby zawierać następujące treści:

1. Sytuacja (warunki przeprowadzenia ćwiczenia).
2. Zadania (na tle określonych celów szkoleniowych ćwiczenia zadania co do jego przygotowania).
3. Realizacja (na tle scenariusza ćwiczenia zadania dotyczące jego praktycznej realizacji).
4. Zabezpieczenie logistyczne (zadania w zakresie zabezpieczenia logistycznego procesu przygotowania i prowadzenia ćwiczenia oraz w okresie bezpośrednio po ćwiczeniu).
5. Dowodzenie i łączność (zadania dotyczące kierowania ćwiczeniem i jego zabezpieczenia odnośnie do łączności i informatyki).

Wykonywane i dołączone do części głównej rozkazu aneksy mają na celu skrócenie zasadniczej części dokumentu. Ich liczba zależy od rzeczywistych potrzeb występujących w czasie planowania, a następnie organizacji i prowadzenia ćwiczenia. Zazwyczaj przyjmuje się, że aneksy zawierają treści dotyczące przedsięwzięć bardziej szczegółowych (specjalistycznych) niż zawarte w części głównej rozkazu.

W ćwiczeniach narodowych trzecią grupą dokumentów wyspecyfikowaną przez obowiązujące instrukcje są dokumenty dla ćwiczących. Zasadniczym dokumentem jest założenie taktyczne (operacyjne) do ćwiczenia. Ma ono na celu dostarczenie ćwiczącym niezbędnych danych o położeniu wojsk własnych i przeciw-

nika w momencie rozpoczęcia taktycznej (operacyjno-taktycznej) części ćwiczenia. Niewątpliwie jest to pewna sztuczność w realizacji ćwiczeń, którą należałoby wyeliminować.

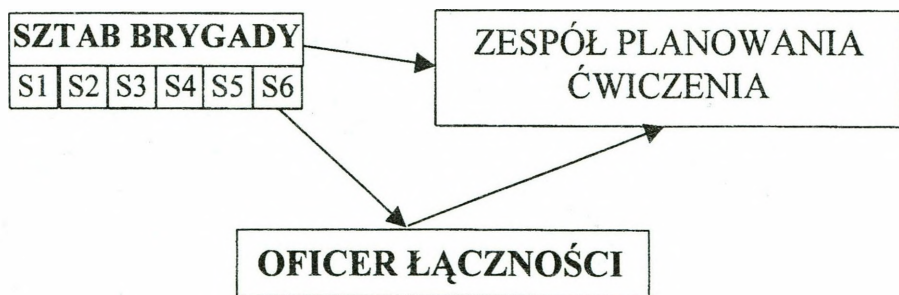
Analiza ćwiczeń prowadzonych w innych armiach Sojuszu oraz ćwiczeń NATO i NATO PLUS dowodzi, że dokument taki w nich nie występuje. Ćwiczące dowództwa (pododdziały, oddziały itd.) wprowadza się w sytuację za pomocą rozkazów (zarządzeń) operacyjnych, w których otrzymują zadania i informacje zbliżone swoją treścią do tych, które otrzymywałyby rzeczywiście w czasie kryzysu, konfliktu lub okresie wojny. Tak więc, wprowadzanie ćwiczących dowództw i wojsk (pododdziałów) w sytuację operacyjno-taktyczną odbywa się zgodnie z procedurą planowania walki (operacji) i zasadniczo nie odbiega od realiów oraz powszechnie stosowanych zasad dowodzenia.

Na podstawie wyników badań przeprowadzonych w obszarze dokumentacji planistycznej ćwiczeń można stwierdzić, że część z proponowanych dokumentów, szczególnie aneksów (apendyksów), może być dobierana i wykonywana w zależności od potrzeb i specyfiki określonego ćwiczenia. Zrozumiałe bowiem jest, że poza dokumentami głównymi, a więc specyfikacją ćwiczenia, instrukcją planowania ćwiczenia, planem i rozkazem operacyjnym ćwiczenia inne treści będą dotyczyły ćwiczeń z dowództwami i sztabami, a inne ćwiczeń taktycznych z wojskami. Decyzja w tym względzie, jakie dokumenty wykonać, należy do oficera prowadzącego ćwiczenie (kierownika ćwiczenia).

Ppłk dr inż. Krzysztof KONIECZNY

ROLA OFICERA ŁĄCZNOŚCI W PLANOWANIU ĆWICZENIA TAKTYCZNEGO BATALIONU

Do rozwiązywania problemów związanych z zapewnieniem łączności w planowanym ćwiczeniu taktycznym jest powoływany do zespołu planowania ćwiczenia oficer łączności. Miejscem pracy oficera łączności jest sekcja łączności i informatyki sztabu brygady. Z chwilą powołania zespołu planowania ćwiczenia, rozkazem dowódcy brygady, oficera łączności włącza się do wyżej wymienionego zespołu. W zależności od skali planowanego ćwiczenia, miejsca oraz zadań, jakie ćwiczący pododdział (batalion) ma do wykonania, w miejsce oficera łączności może być powołany zespół łączności w obsadzie gwarantującej wykonanie zadań. Dla celów wystąpienia przyjmuję jednoosobowy zespół – oficera łączności. Miejsce oficera łączności przedstawia rys. 1.

Rys. 1. Miejsce oficera łączności sztabu brygady w okresie planowania ćwiczenia

W okresie planowania ćwiczenia oficer łączności będzie wykonywał następujące czynności:

- opracowanie koncepcji i wykonanie planu zapewnienia łączności kierownictwu ćwiczenia;
- określenie niezbędnych sił i środków do zapewnienia łączności kierownictwu ćwiczenia;

- opracowanie danych eksploatacyjnych środków łączności kierownictwa ćwiczenia;
- wykonanie pkt. 5. i aneksu łączności rozkazu operacyjnego do ćwiczenia;
- wykonanie pkt. 5. i aneksu łączności opracowywanego przez zespół planistyczny rozkazu operacyjnego dla ćwiczących;
- uzgodnienie danych eksploatacyjnych sieci łączności pododdziałów biorących udział w ćwiczeniu;
- bieżąca współpraca z grupą zabezpieczenia ćwiczenia odpowiedzialną za funkcjonowanie stanowiska dowodzenia kierownictwa ćwiczenia itp.

Należy zdawać sobie sprawę z faktu, że zakres czynności wykonywanych przez oficera łączności będzie różny w zależności od skali ćwiczenia i otrzymanego przez kierownika ćwiczenia wytycznych. Dla przykładu, w przypadku ćwiczenia taktycznego batalionu jako modułu, zakres czynności związanych, np. z danymi eksploatacyjnymi i skalą sieci radiowych opracowywanych przez oficera łączności, będzie zależał od ilości środków łączności tych dodatkowych pododdziałów, które będą wchodziły w skład modułu.

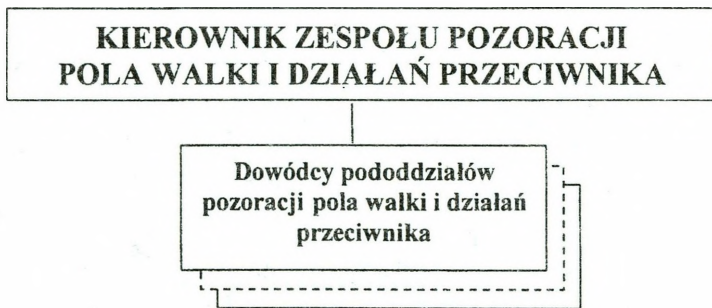
Dla potrzeb wystąpienia przyjęto następującą strukturę kierownictwa ćwiczenia (rys. 2, 3, 4, 5).

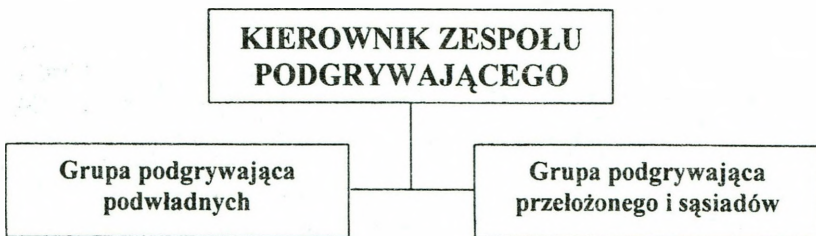
Rys. 2. Struktura kierownictwa ćwiczenia

Rys. 3. Skład zespołu koordynacyjnego

Rys.4. Skład zespołu pozoracji pola walki i działań przeciwnika

Rys. 5. Skład zespołu podgrywającego

Wyżej przedstawione struktury są strukturami przykładowymi i nie należy ich traktować jako jedyne i właściwe.

Oficer łączności na potrzeby kierownictwa ćwiczenia będzie organizować łączność w relacjach zapewniających bezpieczny przebieg, zgodnie z koncepcją czy planem przebiegu ćwiczenia. Środkami łączności, które na szczeblu brygady będą wykorzystywane w tych relacjach, to przede wszystkim środki radiowe. Jaki typ radiostacji będzie wykorzystywany w tych relacjach, zależy od aktualnie wykorzystywanych w brygadzie.

Ogólny schemat łączności środkami radiowymi na potrzeby kierownictwa ćwiczenia przedstawiono poniżej.

nazwa sieci radiowej / korespondenci	KIEROWNIK ĆWICZENIA	ZESPOŁY					Komenda poligonu
		koordynacyjny	podgrywający	rozjemca taktyczny	rozjemca ogniowy	pozoracji	
SIEĆ KIEROWNIKA ĆWICZENIA							

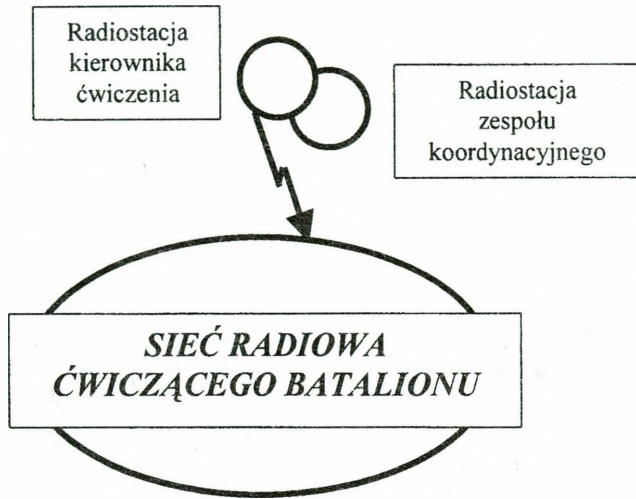
Rys. 6. Schemat łączności kierownictwa ćwiczenia

Na potrzeby kierowania pozoracją pola walki i działaniami przeciwnika, oficer łączności planuje łączność według schematu.

Nazwa sieci radiowej / korespondenci	KIEROWNIK POZORACJI	Dowódcy pododdziałów pozoracji pola walki i działań przeciwnika				Inni, w zależności od potrzeb
		SIEĆ KIEROWNIKA POZORACJI				

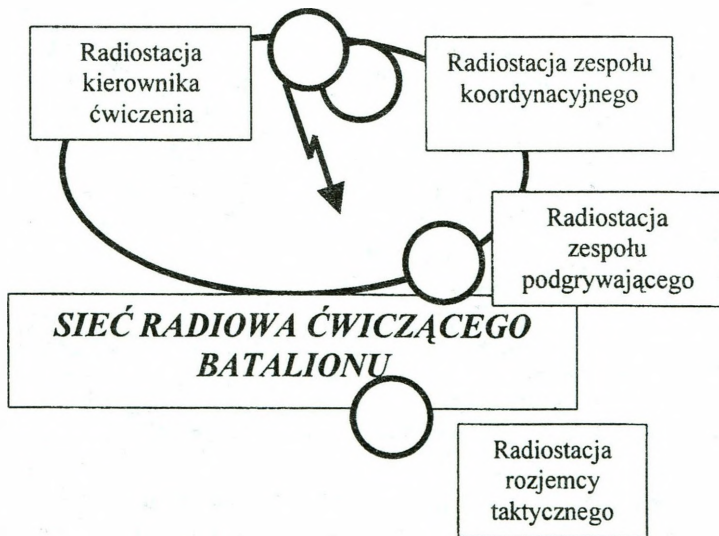
Rys. 7. Schemat łączności kierownika pozoracji pola walki i działań przeciwnika

W celu właściwego przebiegu ćwiczenia, kierownikowi ćwiczenia zapewnia się możliwość wejścia do sieci radiowej ćwiczącego batalionu na prawie radiostacji przełożonego. Na tej zasadzie do sieci radiowej dowódcy ćwiczącego batalionu może wchodzić radiostacja zespołu koordynacyjnego. Przedstawiono to na rys. 8.

Rys. 8. Możliwość wejścia radiostacji kierownika ćwiczenia i zespołu koordynacyjnego do sieci radiowej ćwiczącego batalionu

Również w sieć radiową ćwiczącego batalionu, w zależności od potrzeb, będą wchodziły radiostacje kierownika zespołu podgrywającego i rozjemcy taktycznego.

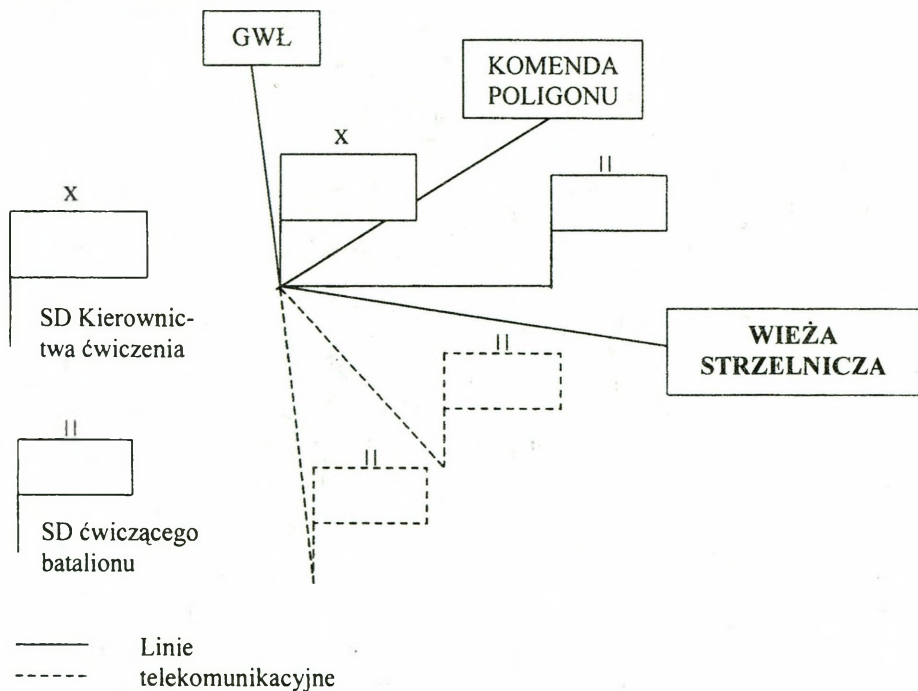
Rys. 9. Możliwość wejścia radiostacji kierownika zespołu podgrywającego i rozjemcy taktycznego do sieci radiowej ćwiczącego batalionu

W wypadku gdy ćwiczenie taktyczne batalionu jest prowadzone wraz ze strzelaniem, oficer łączności, w trakcie przygotowania ćwiczenia, planuje rozjemcy ogniowemu możliwość wejścia do sieci radiowych pododdziałów wykonujących strzelanie.

Rys. 10. Możliwość wejścia radiostacji rozjemcy ogniowego do sieci radiowej pododdziału wykonującego strzelanie

Uwzględniając zarówno koncepcję, jak i planowane siły i środki biorące udział w ćwiczeniu taktycznym batalionu, oficer łączności w celu sprawnego przebiegu przedsięwzięcia organizuje następujące linie telekomunikacyjne, przedstawione na poniższym rysunku.

Rys. 11. Linie telekomunikacyjne na potrzeby ćwiczenia taktycznego batalionu

Bardzo istotną rzeczą w czasie planowania ćwiczenia, wykonywaną przez oficera łączności, jest określenie i przygotowanie środków i sił niezbędnych do zapewnienia łączności kierownictwu ćwiczenia. Musi określić liczbę radiostacji, w tym zainstalowanych na wozach dowodzenia, które będą w stanie zapewnić potrzebę wymiany danych w systemie kierowania ćwiczeniem. Do jego zadań będzie należeć również określenie wielkości pododdziału łączności, który wydzieli planowane środki i siły zapewniające realizację planowanego obciążenia w łączności kierownictwu ćwiczenia. Następnym zadaniem jest opracowanie danych eksploatacyjnych dla środków zabezpieczających łączność kierownictwu ćwiczenia.

Istotną czynnością na etapie planowania ćwiczenia, jest otrzymanie danych o wielkości pododdziałów biorących udział w ćwiczeniu. Informacje te są potrzebne do uzyskania danych eksploatacyjnych radiostacji wykorzystywanych przez te pododdziały w swoich sieciach dowodzenia i kierowania środkami walki. Posiadanie tych danych pozwoli zapewnić radiostacjom kierownika ćwiczenia, czy innym zespołom kierownictwa, wchodzenie do sieci radiowych ćwiczących pododdziałów, zgodnie z przeznaczeniem.

Mjr dr inż. Leszek ZIÓLKOWSKI

ROLA OFICERÓW ARTYLERII SZTABU BRYGADY W PLANOWANIU (PRZYGOTOWANIU) ĆWICZENIA TAKTYCZNEGO BATALIONU

W wyniku reorganizacji dowództw oddziałów zlikwidowano stanowisko szefa artylerii. W ślad za tym nastąpiły zmiany w sposobie dowodzenia artylerią oraz kompetencyjnym zakresie odpowiedzialności szkoleniowej. Za planowanie i koordynację wsparcia ogniowego podczas działań taktycznych odpowiada dowódca dywizjonu, przejmując funkcję szefa wsparcia ogniowego, natomiast za planowanie i koordynację szkolenia pododdziałów artylerii brygady odpowiadają oficerowie artylerii ze sztabu brygady.

Ogólną ideę planowania i koordynacji bezpośredniego wsparcia ogniowego oraz miejsce i rolę organów dowodzenia artylerią przedstawiono na rys. 1 i 2. Bezpośrednimi uczestnikami tego procesu są:

1. Dowódca brygady i jego sztab;
2. Szef wsparcia ogniowego wraz z podległym mu zespołem artylerii;
3. Dowódcy batalionów ze swym sztabem i koordynatorami wsparcia ogniowego;
4. Dowódcy kompanii z koordynatorami wsparcia ogniowego oraz sekcjami wysuniętych obserwatorów;
5. Obsada SD dywizjonu artylerii wsparcia bezpośredniego;
6. Oficerowie łącznikowi z dywizjonów wzmocnienia.

Należy zauważyć, że wsparcie bezpośrednie batalionu realizuje głównie dywizjon wsparcia bezpośredniego brygady, dlatego też trudno jest przyjąć założenie, że ćwiczącym jest wyłącznie batalion.

Jaka jest zatem rola oficerów artylerii ze sztabu brygady w planowaniu i przygotowaniu ćwiczenia taktycznego batalionu. Niewątpliwie jeden z nich jako ekspert ds. wsparcia ogniowego powinien uczestniczyć w przygotowaniu koncepcji przeprowadzenia ćwiczenia, w szczególności w opracowaniu:

– celów szkoleniowych dla kompanii wsparcia oraz organów koordynacji wsparcia ogniowego batalionu i kompanii przydzielanych z dywizjonu;

– zagadnień szkoleniowych uwzględniających wszelkie uwarunkowania (np. poziom ukończenia pododdziałów, poziom wyszkolenia itp.)

– zarysu położenia wyjściowego stron, uwzględniając dogodne rejony stanowisk ogniowych i rejonów strzelań wynikających z możliwości i warunków terenowych poligonu oraz warunków bezpieczeństwa;

– sytuacji wyjściowej artylerii oraz rejonów ześrodkowania po zakończeniu ćwiczenia;

– zamiaru stron, ze szczególnym uwzględnieniem sposobów działania, a w tym sposobu wsparcia ogniowego;

– zadań bojowych dla ćwiczącego batalionu, w tym szczegółowych zadań dla kompanii wsparcia;

– przebiegu dynamiki walki, planu podawania wiadomości w zakresie wsparcia ogniowego oraz pozoracji pola walki i przeciwnika. W ćwiczeniu ze strzelaniem bardzo istotne jest przygotowanie pozoracji dla kompanii wsparcia oraz kompanijnych SWO, umożliwiającej praktyczne sprawdzenie systemu rozpoznania artyleryjskiego oraz przygotowania pozoracji do praktycznego kierowania ogniem.

Zatwierdzenie koncepcji rozpoczyna proces opracowania ćwiczenia. Spośród dokumentów organizacyjnych oraz dokumentów dla kierownictwa ćwiczenia, oficerowie artylerii wnoszą merytoryczny wkład w opracowanie *Planu przeprowadzenia ćwiczenia*, *Planu strzelań kompanii wsparcia*, *Planu pozorowania pola walki i działań przeciwnika* oraz *Kartę oceny ćwiczenia (za pododdziały artylerii)*. Z kolei, dla ćwiczących należy opracować *Założenie taktyczne*, *Rozkaz operacyjny brygady* wraz z aneksem *Wsparcie ogniowe* oraz wszystkimi apendyksami. Jak widać, zakres pracy jest stosunkowo duży i wymaga opracowania wielu dokumentów.

Dodatkowo należy uwzględnić brak środków dowodzenia ze względu na likwidację plutonu dowodzenia szefa artylerii. W związku z tym niezbędne jest poszerzenie zespołu autorskiego o wyznaczone osoby funkcyjne z dywizjonu wsparcia bezpośredniego, wraz z niezbędnymi siłami z pododdziałów dowodzenia, rozpoznania i topograficznymi oraz sprzętem specjalistycznym. Nie jest przy tym wskazane wykorzystywanie oficerów z innych kompanii wsparcia, gdyż wówczas trudno byłoby zapewnić zachowanie tajemnicy koncepcji ćwiczenia. W dalszej perspektywie mogłoby to również przyczynić się do pewnego kumoterstwa. Do wykonania dwóch pierwszych dokumentów można zaangażować obu oficerów artylerii ze sztabu brygady. Natomiast pozostałe mogą być opracowane przy udziale oficerów sztabu dywizjonu. Należy przy tym przestrzegać zasady, że dany dokument opracowuje ten oficer, który później – w trakcie kierowania ćwiczeniem – będzie występować jako osoba funkcyjna. Na przykład, *Plan pozoracji* powinien wykonać oficer rozpoznania S2 dywizjonu, który będzie kierować pracą grupy pozoracji. Zgodnie z obowiązującymi ustaleniami powinien on umożliwić zapozorowanie 10 celów.

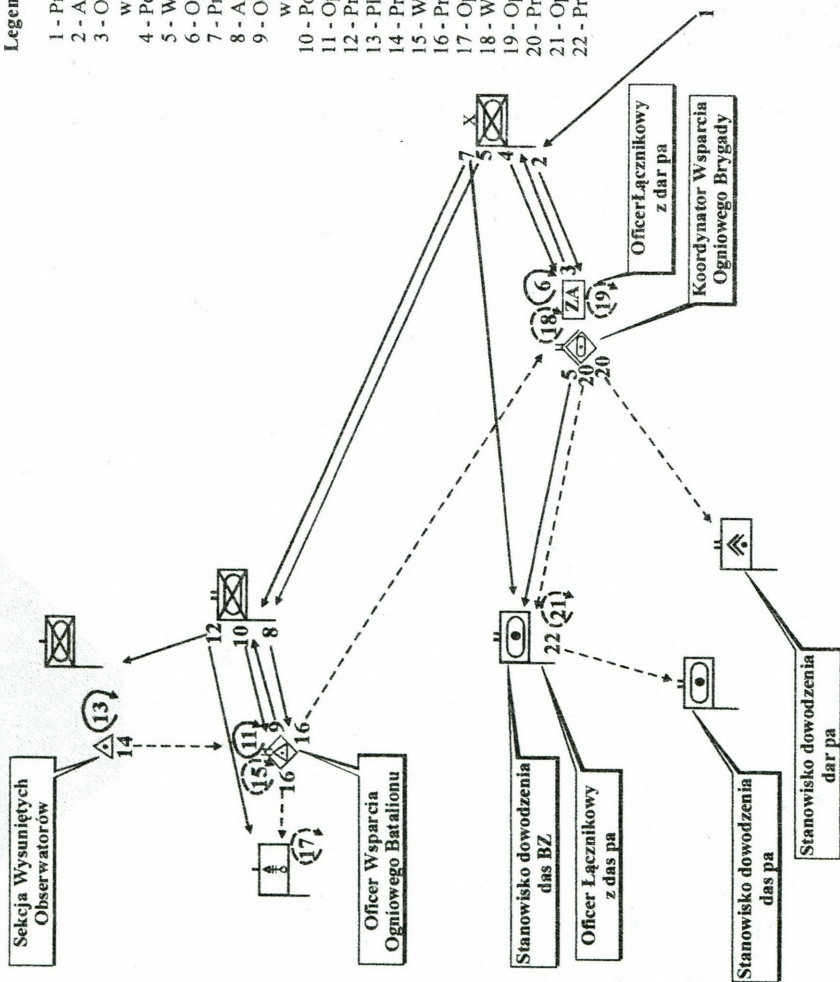
Powyższe przedsięwzięcia nastroczą kłopotów i powinny być realizowane przy wydatnej pomocy wymienionych oficerów artylerii.

Niestety, konieczność zaangażowania znacznego potencjału z dywizjonu artylerii wsparcia bezpośredniego oraz praktyczne uczestnictwo w roli ćwiczącego zarówno oficera łącznikowego dywizjonu artylerii kierowanego do sztabu batalionu, jak też trzech SWO przydzielanych do kompanii z dywizjonu, zmusza do nowego podejścia do problemu ćwiczenia batalionowego. Widać wyraźnie, że ćwiczącym jest nie tylko sama kompania wsparcia i jej żołnierze, ale również część dywizjonu artylerii wsparcia bezpośredniego. Dodać należy, że do zachowania realizmu ćwiczenia, byłoby również wskazane podgrywanie dywizjonu z pułku artylerii, który realizuje wzmocnienie ogniem i wykonuje część zadań ogniowych na korzyść ćwiczącego batalionu.

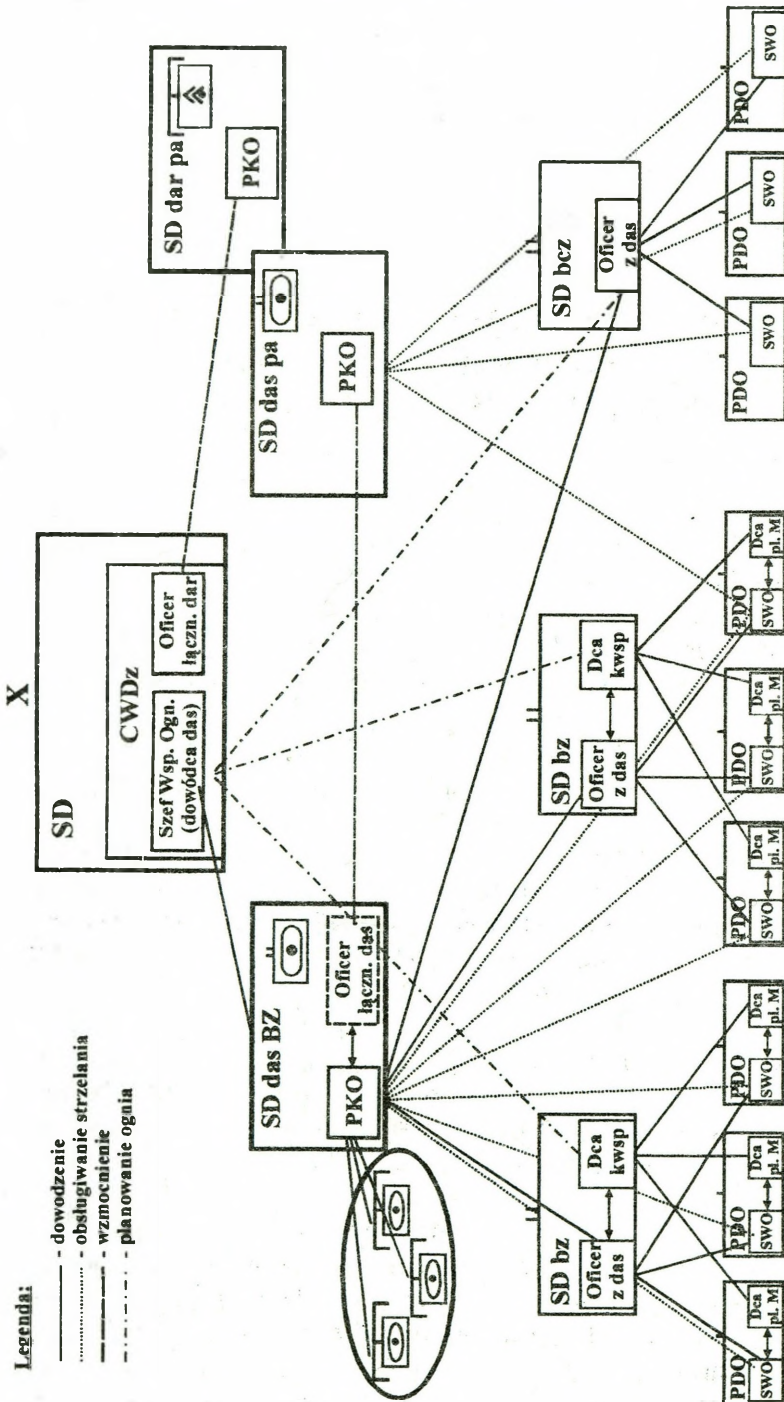
Jeszcze większe problemy wystąpią w trakcie kierowania ćwiczeniem, gdzie na odpowiednie stanowiska rozjemców taktycznych i ogniowych przy koordynatorach kompanijnych, koordynatorze batalionowym oraz obu plutonach mózdzierzy zajdzie konieczność zaangażowania dodatkowych osób funkcyjnych, odpowiednio do tego przygotowanych. Jednak problematyka ta nie jest przedmiotem dzisiejszego seminarium.

Legenda:

- 1 - Przyjęcie Rozkazu operacyjnego
- 2 - Analiza zadania i wydanie wytycznych do planowania
- 3 - Ocena możliwości użycia artylerii w poszczególnych wariantach
- 4 - Podjęcie decyzji
- 5 - Wydanie Wstępnego zarządzenia operacyjnego
- 6 - Opracowanie Planu wsparcia ogniowego
- 7 - Przesłanie Rozkazu operacyjnego
- 8 - Analiza zadania
- 9 - Ocena możliwości użycia artylerii w poszczególnych wariantach
- 10 - Podjęcie decyzji
- 11 - Opracowanie Planu wsparcia ogniowego
- 12 - Przesłanie Rozkazu operacyjnego
- 13 - Planowanie ogni kompanii
- 14 - Przekazanie Wykazu celów kompanii
- 15 - Weryfikacja ogni kompanii
- 16 - Przekazanie Wykazu celów batalionu do brygady
- 17 - Opracowanie Planu ognia kompanii wsparcia
- 18 - Weryfikacja ogni batalionów
- 19 - Opracowanie Wykazu celów artylerii brygady
- 20 - Przekazanie Wykazu celów artylerii brygady
- 21 - Opracowanie Planu ognia dywizjonu
- 22 - Przekazanie Planu ognia dywizjonu

Rys. 1. Planowanie i koordynacja bezpośredniego wsparcia ogniowego

Rys. 2. Dowodzenie artylerią brygady

Pplk dr inż. Zdzisław BURAWSKI

ROLA OFICERA WOJSK INŻYNIERYJNYCH ODDZIAŁU W PROCESIE PRZYGOTOWANIA BATALIONOWEGO ĆWICZENIA TAKTYCZNEGO

Motoryzacja i mechanizacja współczesnej armii w znacznym stopniu podwyższyły manewrowość wojsk, przy czym zwiększyła się ich zależność od zabezpieczenia inżynieryjnego. Równoległe ze wzrostem roli zabezpieczenia inżynieryjnego, wzrosło znaczenie wyszkolenia saperskiego wszystkich rodzajów wojsk. Żołnierzy trzeba uczyć tego, co jest potrzebne na wojnie. Zabezpieczenie inżynieryjne jest tak ważnym elementem działań bojowych, że jego ignorowanie powoduje nieuchronnie jednostronność i niepełność wyszkolenia taktycznego. Problematyka zabezpieczenia inżynieryjnego powinna być zatem nieodwołalnym elementem każdego batalionowego ćwiczenia taktycznego, na równi z głównym zadaniem bojowym.

We współczesnych warunkach wszystkie rodzaje wojsk powinny umieć samodzielnie wykonywać, pod kierownictwem swych dowódców, rozliczne i zamierzone na dużą skalę prace saperskie oraz samodzielnie pokonywać zapory inżynieryjne i przeszkody terenowe. Pomyślnie rozwiązanie zadań zabezpieczenia inżynieryjnego walki jest możliwe tylko przy odpowiednim wyszkoleniu wszystkich rodzajów wojsk w czasie pokoju.

Oficer wojsk inżynieryjnych oddziału w procesie przygotowania batalionowego ćwiczenia taktycznego powinien zapoznać się ze szczegółami planu prowadzenia batalionowego ćwiczenia taktycznego – realizowanego przez sztab jednostki – i mieć wpływ na jego opracowanie w celu uzgodnienia w nim, w należyтым stopniu, zagadnień zabezpieczenia inżynieryjnego walki.

Wpływ oficera wojsk inżynieryjnych oddziału na planowanie wyszkolenia bojowego powinien wyrazić się zarówno w zapewnieniu dostatecznej ilości godzin na studiowanie specjalnych zagadnień saperskich, jak i włączaniu elementów zabezpieczenia inżynieryjnego walki do tematyki ćwiczenia taktycznego. Dlatego też oficer wojsk inżynieryjnych oddziału w procesie przygotowania batalionowego ćwiczenia taktycznego powinien uczestniczyć nie tylko w opracowaniu planu przeprowadzenia batalionowego ćwiczenia taktycznego, ale i w przygotowaniu

zadań taktycznych, zajęć grupowych, planów i zadań do ćwiczenia, wyjazdów w teren, gier wojennych itp.

Oficer wojsk inżynieryjnych oddziału w procesie przygotowania batalionowego ćwiczenia taktycznego, na podstawie głębokiej analizy materiałów ćwiczenia taktycznego, obowiązany jest opracować pouczającą sytuację inżynieryjną, przyczyniającą się do głębszego przestudiowania problemów zabezpieczenia inżynieryjnego dotyczących danego tematu z wyszkolenia taktycznego.

Ogromne znaczenie dla wyszkolenia inżynieryjnego zarówno oficerów, jak i pododdziałów ma materiałowe zabezpieczenie ćwiczenia taktycznego. Ponieważ żołnierzy trzeba uczyć tego, co jest potrzebne na wojnie, problemy zabezpieczenia inżynieryjnego powinny być przerabiane tylko praktycznie, bez żadnych umownych założeń, a to wymaga, aby każde zadanie zabezpieczenia inżynieryjnego było dobrze przygotowane pod względem materiałowym. Dlatego też jednym z najważniejszych zadań oficera wojsk inżynieryjnych oddziału w procesie przygotowania batalionowego ćwiczenia taktycznego jest organizacja materiałowego zabezpieczenia wyszkolenia saperskiego.

Podczas przerabiania tematów taktycznych z zakresu natarcia, trzeba urządzić w terenie obronę przeciwnika z różnymi obiektami obronnymi. Do tego celu należy przygotować obiekty fortyfikacyjne wymagające wielkiego nakładu pracy i można wykonać je tylko wtedy, gdy się ma starannie przemyślany plan i odpowiednio przygotowaną bazę materiałową.

Przeprowadzając ćwiczenie na tematy taktyczne związane z obroną, należy przewidywać wykorzystanie urządzeń inżynieryjnych przygotowanych do przerabiania tematów natarcia.

Intensywność szkolenia taktycznego oraz duże zużycie materiałów na realizację zagadnień z zakresu zabezpieczenia inżynieryjnego, powoduje konieczność racjonalnego wykorzystywania inżynieryjnych środków ćwiczebnych.

Zatem, jak wynika z powyższego, rola oficera wojsk inżynieryjnych oddziału w procesie przygotowania batalionowego ćwiczenia taktycznego, powinna zbiegać się do:

➤ opracowania i zameldowania kierownikowi ćwiczenia propozycji szkolenia w ćwiczeniu oraz zadań zabezpieczenia inżynieryjnego realizowanych przez pododdziały batalionu;

➤ uzgodnienia z zainteresowanymi osobami funkcyjnymi kierownictwa ćwiczenia (zastępcą kierownika ćwiczenia ds. działań taktycznych i ogniowych, zespołem zabezpieczenia działań taktycznych i ogniowych, grupą pozoracji pola walki i działań przeciwnika, rozjemcami terenowymi i pododdziałami pozoracji) problemów dotyczących działania wojsk inżynieryjnych oraz RW (szczególnie przygotowania rejonów pozorowania ognia artylerii, uderzeń lotnictwa wojsk własnych i przeciwnika oraz zadań wykonywanych z użyciem środków bojowych);

➤ opracowania dokumentów zawierających problematykę zabezpieczenia inżynieryjnego (dla potrzeb kierownictwa oraz przygotowania wojsk) w okresie przygotowania i prowadzenia ćwiczenia;

➤ sporządzenia aneksu zabezpieczenia inżynieryjnego do założenia taktycznego dla ćwiczących pododdziałów oraz kierowanie ich przygotowaniem do ćwiczenia;

➤ sprawowania nadzoru dotyczącego pełnego wykorzystania terenu, jego infrastruktury i inżynieryjnego przygotowania przez wszystkich ćwiczących;

➤ przeszkolenia żołnierzy z zasad bezpieczeństwa (szczególnie przy użyciu środków bojowych).

Należy nadmienić, że odpowiedzialnym za saperskie wyszkolenie jest dowódca oddziału, jednak bezpośrednim organizatorem szkolenia saperskiego w batalionie są dowódca batalionu, dowódcy kompanii, plutonów i drużyn, do których obowiązków należy wyszkolenie bojowe i specjalne podległych im pododdziałów i dlatego poziom tego szkolenia oraz materiałowe zabezpieczenie ćwiczeń w tej dziedzinie, zależy w dużej mierze od wyszkolenia saperskiego samych dowódców.

Stopień wyszkolenia jednostki lub pododdziału w dziedzinie saperskiej warunkuje w pierwszym rzędzie to, w jakim stopniu dowódca uzmysławia sobie rolę i zadanie zabezpieczenia inżynieryjnego nowoczesnego boju oraz czy posiada zdolności organizacyjne do kierowania praktycznym wykonywaniem zadań saperskich.

Tak więc najważniejszym warunkiem osiągnięcia pomyślnych wyników szkolenia pododdziałów jest wzorowe wyszkolenie w sztuce inżynieryjnej ich dowódców oraz dokładne zrozumienie przez nich ważności zabezpieczenia inżynieryjnego.

Z powyższego wynika pierwsze i najważniejsze zadanie oficera wojsk inżynieryjnych oddziału w procesie przygotowania batalionowego ćwiczenia taktycznego, a mianowicie:

➤ zorganizować saperskie wyszkolenie oficerów i podoficerów oddziału,

➤ podnieść na wyższy poziom kulturę saperską tych oficerów i podoficerów,

➤ pomóc oficerom i podoficerom w studiowaniu zagadnień z zakresy zabezpieczenia inżynieryjnego walki i sztuki inżynieryjnej.

Rozwiązanie tego zadania daje gwarancję dobrych wyników wyszkolenia saperskiego pojedynczych żołnierzy i pododdziałów oraz właściwej realizacji problematyki zabezpieczenia inżynieryjnego w trakcie batalionowego ćwiczenia taktycznego.

Jakimi więc drogami i sposobami oficer wojsk inżynieryjnych oddziału w procesie przygotowania batalionowego ćwiczenia taktycznego może i powinien wpływać na podnoszenie poziomu wyszkolenia saperskiego oficerów i podoficerów oraz żołnierzy oddziału?

W pierwszym rzędzie powinien to osiągnąć przez odpowiednie zorganizowanie szkolenia dowódców. Jak wiadomo, oficerowie zaznajamiają się z elementami zabezpieczenia inżynieryjnego walki na specjalnych zajęciach saperskich i na zajęciach taktycznych, tj. na zajęciach grupowych, ćwiczeniach i grach wojennych. Na

tych wszystkich zajęciach zagadnienia zabezpieczenia inżynieryjnego włącza się do treści każdego tematu.

Na specjalnych zajęciach saperskich oficerowie zaznajamiają się z teoretycznymi zasadami sztuki saperskiej i metodami praktycznego jej stosowania. W zasadzie studiują oni tylko podstawowe zagadnienia zabezpieczenia inżynieryjnego walki, nowe zagadnienia z dziedziny techniki inżynieryjnej i poszczególnych sposobów wykonywania prac saperskich.

Otrzymane na tych zajęciach wiadomości powinny być następnie pogłębiane i rozszerzane na zajęciach taktycznych. W tym celu jest niezbędne, aby zajęcia taktyczne w czasie szkolenia bojowego były możliwie jak najwięcej nasycane elementami zabezpieczenia inżynieryjnego działań bojowych pododdziału.

Oprócz pracy w urzeczywistnieniu planu batalionowego ćwiczenia taktycznego, oficer wojsk inżynieryjnych oddziału powinien wykorzystywać inne możliwości w celu podwyższenia poziomu wyszkolenia saperskiego oficerów danej jednostki. Ogromne znaczenie dla saperskiego wyszkolenia oficerów ma dobrze zorganizowane stanowisko saperskie na SD batalionu, w której są wystawione wzory i modele sprzętu oraz budowli inżynieryjnych, tablice norm prac saperskich itp.

Mjr dr inż. Paweł GÓRSKI

ROLA OFICERA LOGISTYKI W PLANOWANIU (PRZYGOTOWANIU) ĆWICZENIA TAKTYCZNEGO BATALIONU

Utworzenie nowej struktury organizacyjnej dowództw, a w tym podział logistycznych organów kierowania na wszystkich szczeblach wojsk lądowych na *logistykę planowania* i *logistykę wykonawczą*, wynikający z realizacji przedsięwzięć zmierzających do uzyskania przez SZ RP niezbędnej standaryzacji z armiami przodujących państw NATO, spowodował m.in. potrzebę nowego spojrzenia na problematykę planowania (przygotowania) i prowadzenia ćwiczeń w kontekście udziału logistycznych organów kierowania.

Obecnie na szczeblu brygady *logistykę planowania* stanowi komórka S4, będąca integralną częścią sztabu brygady. Do jej obowiązków należy planowanie, formułowanie zadań i uczestnictwo w kontroli przedsięwzięć zabezpieczenia logistycznego walczących wojsk. Jej funkcja wyraża się w odpowiedzi na następujące pytania: *Co należy wykonać?* oraz *Kiedy ma to być wykonane?*

Natomiast w *logistyce wykonawczej* organami kierowniczymi, zgodnie z wcześniej preferowaną „*Koncepcją logistyki SZ RP do 2012 roku*”, powinny być zintegrowane dowództwa logistyczne – w brygadzie – dowództwo batalionu logistycznego.

Jednakże *logistyka wykonawcza* w takim ujęciu nie została jak dotychczas wdrożona do praktyki. Zgodnie z wprowadzanymi w Wład SZ RP nowymi etatami, pozostał szef logistyki jako kierownik samodzielnego pionu funkcjonalnego, który kieruje tylko logistyką wykonawczą i bezpośrednio podlega dowódcy brygady. Rozwiązanie to jest polskim pomysłem i nie ma ono odpowiednika w innych armiach państw NATO. Istnienie pionu szefa logistyki wynika z konieczności zabezpieczenia funkcjonowania brygady jako **wojskowej jednostki budżetowej**. Natomiast na czas funkcjonowania wojennego systemu dowodzenia (WSyD) nie sprecyzowano dokładnie kompetencji pionu szefa logistyki i jego relacji z *logistyką planowania*.

Nie ulega jednak wątpliwości, że w procesie przygotowania ćwiczenia taktycznego batalionu powinny partycypować obie logistyki (*planowania* i *wykonawcza*)

brygady. Dlatego kierownik ćwiczenia (dowódca brygady), niezbędne osoby funkcyjne kierownictwa i sztabu oraz zespołu autorskiego (planistycznego) ćwiczenia, będzie powoływał ze składu zarówno *logistyki planowania* (sekcji planowania logistycznego), jak i pionu szefa logistyki.

Można by zatem zadać następujące pytanie: ***Jaka powinna być rola oficera S4, a jaka pionu szefa logistyki w planowaniu (przygotowaniu) ćwiczenia taktycznego batalionu?***

Przedstawiciele sekcji planowania logistycznego brygady (S4) powinni wchodzić w skład zespołu autorskiego (planistycznego) i współuczestniczyć w opracowywaniu dokumentacji planistycznej ćwiczenia w odniesieniu do kwestii merytorycznych dotyczących zabezpieczenia logistycznego. Są bowiem oni najbardziej kompetentni w problematyce operacyjno-logistycznej i opracowywaniu logistycznych dokumentów kierowania.

W czasie ćwiczenia oficerowie komórki S4 powinni funkcjonować w składzie sztabu kierownictwa ćwiczenia (grupy koordynacyjno-operacyjnej lub grupy ds. szkolenia logistycznego).

Natomiast szef logistyki powinien współuczestniczyć w opracowywaniu dokumentów planistycznych ćwiczenia w odniesieniu do spraw zabezpieczenia logistycznego przebiegu ćwiczenia (ustalenie ilości i rodzaju ŚBiM, limitów ich zużycia, przygotowanie rejonu ćwiczenia, przygotowanie miejsc pracy i odpoczynku dla kierownictwa i ćwiczących, zorganizowanie żywienia i opieki medycznej, przejazdów itp.).

W czasie prowadzenia ćwiczenia może on być **zastępcą kierownika ćwiczenia ds. logistyki** i odpowiadać za całość zabezpieczenia logistycznego ćwiczenia (ma to szczególne znaczenie w przypadku ćwiczeń z wojskami). Przedstawiciele pionu szefa logistyki mogą także wchodzić w skład **grupy podgrywającej** czy **zespołu zabezpieczenia kierownictwa ćwiczenia**.

Zatem rola oficera (komórki) logistyki (zarówno z *logistyki planowania*, jak i *logistyki wykonawczej*) sprowadzać się będzie do aktywnego udziału w przygotowaniu dokumentacji planistycznej ćwiczenia, a także wykonywaniu przedsięwzięć zabezpieczenia logistycznego przeprowadzenia ćwiczenia.

Oficer logistyki (oficer S4 brygady) wchodzący w skład zespołu autorskiego (planistycznego), a następnie (w czasie ćwiczenia) zespołu operacyjnego, byłby zobligowany do:

- uczestniczenia w opracowaniu dokumentacji planistycznej ćwiczenia (dotyczącej koncepcji ćwiczenia): cele ćwiczenia, problemy szkoleniowe, sytuacje korygujące przebieg ćwiczenia w obszarze logistyki;
- opracowania części logistycznych dokumentów dla ćwiczących;
- przygotowania ćwiczącego zespołu S4 batalionu do uczestniczenia w procesie wypracowania decyzji dowódcy i realizacji zadań zabezpieczenia logistycznego;
- uczestniczenia w rekonesansie rejonu ćwiczenia.

Istotną sprawą pozostaje także przygotowanie się komórki S4 do realizacji zadań w czasie trwania ćwiczenia. Dlatego też oficerowie S4 powinni być przygotowani do:

- symulacyjnej weryfikacji podejmowanych przez ćwiczących decyzji;
- koordynowania pracy zespołu podgrywającego;
- prowadzenia ewidencji terminów otrzymania informacji (zadań) oraz dokonywania analizy i oceny ich wartości;
- przygotowywania materiałów i wniosków dotyczących realizacji celów zabezpieczenia logistycznego do omówienia ćwiczenia.

Szef logistyki brygady byłby natomiast zobligowany, w ramach planowania ćwiczenia batalionowego, do:

- uczestniczenia w opracowaniu dokumentów planistycznych (w zakresie zabezpieczenia logistycznego przebiegu ćwiczenia);
- uczestniczenia w rekonesansie rejonu ćwiczenia;
- wydawania wytycznych do organizacji zabezpieczenia logistycznego ćwiczenia;
- zorganizowania zabezpieczenia logistycznego ćwiczenia;
- wyznaczenia i przygotowania osób funkcyjnych do innych komórek, np. zespołu zabezpieczenia działań taktycznych i ogniowych.

Współczesne warunki organizacji zabezpieczenia logistycznego w działaniach taktycznych powodują potrzebę korzystania z zasobów terenowej infrastruktury logistycznej. W związku z tym celowe byłoby podgrywanie sytuacji logistycznej za przedstawicieli **terenowych organów administracji państwowej i samorządowej**, odpowiedzialnych za utrzymanie zasobów logistycznych oraz *specyficznego otoczenia zewnętrznego* systemu logistycznego, tj. systemu logistycznego przeciwnika, zdobywcy wojennych, itp. Może to robić szef logistyki działający w składzie kierownictwa ćwiczenia.

Należy pamiętać, że całość dokumentacji ćwiczenia powinna być opracowana według ściśle określonych wzorów obowiązujących w NATO (STANAG 2014), a jej obieg odbywać się zgodnie z procedurami stosowanymi w procesie dowodzenia wojskami armii państw tego Sojuszu.

Problematyka logistyczna w dokumentach dla ćwiczących będzie występowała zasadniczo w: Zarządzeniu przygotowawczym, pkt. 4. Wstępnego Zarządzenia Operacyjnego, pkt. 4. Rozkazu Operacyjnego bądź w aneksie (Zabezpieczenie logistyczne) do Rozkazu Operacyjnego lub Rozkazie Administracyjno-LOGISTYCZNYM. Układ podstawowego dokumentu logistycznego dla ćwiczących – aneksu (Zabezpieczenie logistyczne) do Rozkazu operacyjnego powinien być następujący:

1. INFORMACJE OGÓLNE
2. ZABEZPIECZENIE MATERIAŁOWE I TECHNICZNE
 - a. Zaopatrzenie
 - b. Transport
 - c. Służby/Obsługa

d. Siła robocza

e. Remonty i obsługiwanie techniczne

3. ZABEZPIECZENIE MEDYCZNE

4. SPRAWY PERSONALNE

5. WSPÓLPRACA CYWILNO-WOJSKOWA

Według opinii Instytutu Ekonomii i Logistyki prowadzenie przez dowództwo brygady ćwiczenia taktycznego batalionu jest bardzo dobrą, a wręcz szczególną okazją do szkolenia doskonalącego pozostałych dowódców batalionów brygady. Dla niećwiczących dowództw batalionów mogłoby to być, np. ćwiczenie dowódczo-sztabowe (na tej samej sytuacji taktycznej) z elementami pokazu. Jako oficer logistyki uważam, że byłaby to również dobra okazja do przećwiczenia organów logistycznych niećwiczących batalionów.

DYSKUSJA

W dyskusji zabrało głos kilkunastu oficerów. Jako pierwszy głos zabrał **plk dr hab. inż. Józef Michniak** – szef Instytutu Dowodzenia Wojsk Lądowych. W swoim wystąpieniu poruszył kwestię dotyczącą uwzględniania w strukturze kierownictwa elementów wykonawczych, czyli zespołów i grup, które wchodzi w jego skład. W przeciwnym bowiem przypadku nie będzie można dokładnie zrozumieć zadań kierownictwa, a szczególnie jego funkcji kontrolno-oceniającej.

Pplk dypl. Stanisław Rasiński, szef sztabu 3BZ, podzielił się spostrzeżeniami dotyczącymi planowania szkolenia w brygadzie, a w szczególności planowania i realizacji ćwiczeń taktycznych batalionu, czyli podstawowego modułu szkoleniowego. Ćwiczenia te, jak dotąd, zgodnie z programem szkolenia są organizowane i prowadzone przez brygadę. W tym miejscu zwrócił także uwagę na zbyt małe możliwości kadrowe i finansowe w tym zakresie, jakie obecnie posiada brygada. Sporo miejsca w swoim wystąpieniu poświęcił też problemowi opracowania (planowania) ćwiczeń batalionowych. Jego zdaniem, na dzień dzisiejszy, w brygadzie (batalionie) nie ma oficerów, którzy byliby merytorycznie przygotowani do opracowywania dokumentacji ćwiczeń. Stanowiska zajmowane przez szefów (kierowników) poszczególnych sekcji od S1 do S6 (bo oni mogą i powinni wejść w skład zespołu autorskiego) nie predestynują ich, mimo wszystko, do takich zadań. Są bowiem to oficerowie po WKDO¹ lub bez, którzy nie mają wiedzy, a szczególnie doświadczenia w tej dziedzinie.

Zadania te, jak na razie, wykonują oficerowie, którzy się na tym znają, ale nie zawsze przejawiają chęci, gdyż są w okresie wypowiedzenia umowy o pracę.

Ostatnim problemem, na który zwrócił uwagę **pplk Stanisław Rasiński**, to mobilizacyjne rozwinięcie (uzupełnienie) pododdziałów realizujących najważniejsze przedsięwzięcia szkoleniowe, jakimi są ćwiczenia z wojskami.

Jak wiadomo, mówił pułkownik, od kilku już lat nie powołuje się rezerwy na przeszkolenie, w tym ćwiczenia. W związku z tym wiele stanowisk zostaje nie obsadzonych, a realizacja zadań przez poszczególne pododdziały jest oczywiście niepełna.

Kpt. inż. Krzysztof Krakowski, student AON, były dowódca kompanii i batalionu w jednostce liniowej, zabierając głos w dyskusji odniósł się do kilku kwestii. Między innymi skupił się na dokumentach, jakie opracowuje się do ćwiczeń,

¹ WKDO – Wyższy Kurs Doskonalenia Oficerów.

a w szczególności do koncepcji przygotowania i przeprowadzenia ćwiczenia. Dokumenty te (ich forma i treść), zdaniem dyskutanta, są określone (przedstawione) w obowiązujących jeszcze instrukcjach o przygotowaniu i prowadzeniu ćwiczeń z dowództwami i sztabami oraz wojskami w siłach zbrojnych RP. Pomimo że obowiązują te instrukcje, w ćwiczeniach zauważa się obecnie różne wzory tych dokumentów. Niektóre jednostki opierając się na instrukcjach opracowują dokumentację ćwiczeń zgodnie z ich postanowieniami, inne zaś starają się upodobnić nasze wzory dokumentów z dokumentami opracowywanymi do ćwiczeń sojusznicznych.

Zaś, co się tyczy koncepcji ćwiczenia, zdaniem kpt. Krakowskiego, powinna ona (koncepcja) ujmować zasadnicze ustalenia (idee) określające zarówno stronę merytoryczno-metodyczną, jak też taktyczno-operacyjną ćwiczenia. Jeżeli owa koncepcja nie będzie odpowiadać ani celom szkolenia, ani też zadaniom, jakie ma realizować batalion czy kompania w czasie działań bojowych, to z góry można założyć, że takie ćwiczenie nigdy nie spełni oczekiwań kierownika. Jak widać, splatają się ze sobą dwa czynniki, tzn. umiejętności autorów (zespołów autorskich) ćwiczeń oraz wizja szkoleniowa (potrzeba przygotowania) kierownika ćwiczenia. Często bowiem zdarzało się w ćwiczeniach, że poszczególne ich epizody realizowano niezgodnie ze scenariuszem, niezgodnie także z decyzjami ćwiczących. Moim zdaniem jest to niedopuszczalne w praktyce szkoleniowej.

Mjr dypl. Arkadiusz Siwak, przedstawiciel pionu szkolenia Dowództwa Wojsk Lądowych, podzielił się spostrzeżeniami dotyczącymi standaryzacji i unifikacji dokumentów normatywnych ćwiczeń i nie tylko, które są sukcesywnie wprowadzane do użytku w wojskach lądowych. Stwierdził, że część dokumentów – w wyniku złego tłumaczenia – nie oddaje prawdziwej intencji autorów dokumentów, występują w tym względzie kontrowersje i niedomówienia. Generalnie należy stwierdzić, że nie wykorzystuje się dokumentów przyjmowanych i opracowywanych przez Biuro Standaryzacji, wprowadzając własne rozwiązania, pomysły itp.

Na koniec swojego wystąpienia mjr Siwak stwierdził, że obserwował wiele ćwiczeń natowskich (również od strony kuchni) i jest przekonany, że jeżeli chodzi o nasze procedury oraz dokumenty ćwiczeń, to nie mamy się tak naprawdę czego wstydić. Wiele spraw (problemów) z tym związanych mamy lepiej rozstrzygniętych niż to jest w innych armiach NATO. Jest jeszcze jedna kwestia na obecną chwilę, a mianowicie opracowanie nowej instrukcji ćwiczeń z wojskami – co z resztą było wielokrotnie podkreślane przez referentów. Instrukcja ta powinna uwzględniać wszelkie uwarunkowania obecności naszej armii w NATO, a ponadto zawierać rozwiązania nasze – narodowe i natowskie. Jest to, jak się wydaje, jedyne rozsądne wyjście, aby nie zatracić własnych osiągnięć teoretycznych i wieloletniej, sprawdzonej praktyki ćwiczeń.

W dyskusji zabrał również głos prowadzący konferencję **plk dr inż. Józef Hallik**, który stwierdził, że kwestia przygotowania ćwiczeń jest problemem ważnym, interdyscyplinarnym i z dużą starannością i z zainteresowaniem podejmowanym

w Akademii Obrony Narodowej. Dodał również, że bez względu na możliwości wojsk lądowych w zakresie praktycznej realizacji ćwiczeń (obecnie wytyczne przełożonych zezwalają na realizację ćwiczeń na szczeblu pluton/kompania) w AON będą przygotowani oficerowie do praktycznego planowania ćwiczeń batalionowych (kompanijnych), gdyż są to podstawowe umiejętności oficera-dowódcy, oficera sztabu, którymi winien się legitymować po ukończeniu uczeźni dowódczo-sztabowej.

Podsumowując konferencję kierownik Zakładu Metodyki Szkolenia Taktyczno-Operacyjnego podkreślił, że przedstawiane problemy w referatach, a także spostrzeżenia, oceny i wnioski w dyskusji, przyczynią się na pewno do modyfikacji procesu przygotowania ćwiczeń taktycznych na szczeblu oddziału (pododdziału) zgodnie z intencjami narodowymi, a także wymogami interoperacyjności. Problemy, które zostały wyłonione w toku konferencji, powinny zainicjować kolejne prace badawcze, a te z kolei – winny służyć opracowaniu materiałów analitycznych, a następnie podręczników (metodyk) planowania i prowadzenia ćwiczeń z wojskami.

Na zakończenie prowadzący konferencję w imieniu szefa Instytutu Dowodzenia podziękował organizatorom za trud włożony w jej przygotowanie, zaś w imieniu własnym i szefa Instytutu Dowodzenia licznie zebranych uczestnikom za cenne myśli, uwagi, a także swoiste impulsy do dalszego działania i pracy w tym zakresie.

PODSUMOWANIE KONFERENCJI

Głównym celem konferencji było zaprezentowanie wyników badań teoretycznych i empirycznych dotyczących przygotowania ćwiczeń taktycznych na szczeblu oddziału i pododdziału, a także zajęcie stanowiska wobec obszarów i zakresu zmian w sposobie przygotowania, tj. programowania i planowania ćwiczeń taktycznych wynikających ze zmian strukturalnych i uwarunkowań szkoleniowych.

Celami szczegółowymi konferencji, które w pełni korespondowały z celem głównym, były:

⇒ przedstawienie problematyki ćwiczeń taktycznych na szczeblu oddziału i pododdziału, ze szczególnym wyeksponowaniem celów, treści oraz rodzajów i odmian, a także sposobów przygotowania i organizacji;

⇒ określenie podstawowych uwarunkowań nowej koncepcji przygotowania (programowania i planowania) ćwiczeń batalionowych i kompanijnych;

⇒ przedstawienie propozycji zmian (modyfikacji) procesu przygotowania ćwiczeń taktycznych, w świetle nowych uwarunkowań strukturalnych i szkoleniowych.

Założone cele konferencji oraz wystąpienia i dyskusja będą podstawą do opracowania podjętych prac naukowo-badawczych dotyczących przygotowania i prowadzenia ćwiczeń z wojskami na szczeblu oddziału i pododdziału (batalionu).

Temat konferencji okazał się na tyle aktualny i interesujący, że uczestniczyli w niej, oprócz kadry dydaktyczno-naukowej Wydziału Wojsk Lądowych, również przedstawiciele Dowództwa Wojsk Lądowych oraz oficerowie z dowództw (sztabów) związków taktycznych i brygad 2 KZ.

Wygłoszono sześć referatów, a w dyskusji wzięło udział kilkunastu oficerów. Do zasadniczych konstatacji ściśle korespondujących z problematyką interesującą uczestników konferencji, zaliczono następujące wnioski i uogólnienia:

1. Ćwiczenia z wojskami pozostaną w dalszym ciągu najdoskonalszą formą przygotowania dowództw i wojsk do zadań bojowych zgodnie z ich przeznaczeniem.

2. Ćwiczenia z wojskami w obecnych uwarunkowaniach strukturalnych i szkoleniowych oddziałów (pododdziałów) powinny być dostosowane ze względu na treść i formę do zadań, jakie przyjdzie realizować w systemie obrony narodowej, a także w systemie obrony kolektywnej NATO.

3. Głównymi czynnikami, które będą miały decydujący wpływ na przygotowanie ćwiczeń taktycznych na szczeblu oddziału i pododdziału są: nowe zadania wojsk lądowych (w tym także batalionu i kompanii); nowa struktura organizacyjna dowództwa (sztabu) brygady, batalionu i pododdziałów; zmieniony zakres (wymiar) szkolenia dla poszczególnych jednostek; konieczność realizacji celów w zakresie integracyjności; nowe procedury oraz dokumenty planowania i prowadzenia ćwiczeń.

4. Nowe zadania realizowane również przez bataliony i kompanie w czasie ćwiczeń z wojskami, są niejako konsekwencją wprowadzenia nowych dokumentów określających zadania dla sił zbrojnych RP, do których można zaliczyć: Strategię bezpieczeństwa RP¹, Strategię obronności RP², Koncepcję strategiczną NATO, Doktrynę ATP-36 (B), regulaminy wojsk lądowych, programy szkolenia pododdziałów oraz wytyczne przełożonych. Z dokumentów tych wynika, że zadania pododdziałów będą dotyczyć problematyki działań zgodnie z art. 5. traktatu waszyngtońskiego, jak również spoza tego artykułu, czyli zadań dotyczących udziału w misjach, prowadzenia akcji ratowniczych oraz humanitarnych, a także ratowniczo-poszukiwawczych.

5. Zmiany struktury dowództw (sztabów) oddziałów i pododdziałów (batalionów) w znaczący sposób wpłyną na jakość oraz sposób planowania ćwiczeń. Otóż w skład zespołu autorskiego (planistycznego) wejdą oficerowie – kierownicy sekcji S1–S6, zaś oficerowie wojsk zostaną zastąpieni przez oficerów, przedstawicieli rodzajów wojsk wchodzących w skład sekcji operacyjnej S-3.

6. Ćwiczenie batalionowe ze względu na zakres jego stosowania, będzie najczęściej realizowane przez pododdziały (bataliony, kompanie) szybkiego i natychmiastowego reagowania oraz należące do struktur międzynarodowych (sojuszniczych).

7. Interoperacyjność jest ważnym czynnikiem – postulatem, który winien być osiągnięty również w szkoleniu na najniższych szczeblach. Koniecznością będzie zatem respektowanie także procedur wynikających z dokumentów normatywnych dotyczących programowania i planowania ćwiczeń.

8. Wraz z procedurami przygotowania i realizacji ćwiczeń, powinny zostać zmienione (dostosowane do naszych warunków) dokumenty planistyczne ćwiczeń. Wśród podstawowych dokumentów powinny ulec modyfikacji: dane do ćwiczeń (wytyczne); koncepcja metodyczno-taktyczna, plan przeprowadzenia ćwiczenia i inne.

9. Ćwiczenia taktyczne batalionu (kompanii) powinny wynikać z treści zadań, które przyjdzie mu realizować. Ogólne formy ćwiczeń, a także ich treści, powinny być zawarte w programach szkolenia pododdziałów.

¹ *Strategia bezpieczeństwa RP* (przyjęta na posiedzeniu Rady Ministrów w dniu 4 stycznia 2000 roku).

² *Strategia obronności RP* (przyjęta na posiedzeniu Rady Ministrów w dniu 23 maja 2000 roku).

10. Procedury planowania ćwiczenia batalionowego (kompanijnego) powinny być spójne z procesem planowania na wyższych szczeblach. Konferencje planistyczne natomiast, winny być stosowane w ćwiczeniach wielonarodowych lub sojusznicznych, realizowanych na tych szczeblach dowodzenia.

11. Skład kierownictwa ćwiczenia, w tym aparat kontrolno-rozjemczy powinien być dostosowany do faktycznych struktur organizacyjnych dowództw (sztabów), a także wojsk biorących udział w ćwiczeniu.

12. Do zespołów planistycznych ćwiczeń batalionowych (kompanijnych) powinni być angażowani oficerowie sekcji S1-S6, którzy winni współuczestniczyć przy opracowaniu dokumentów ćwiczeń, a także określić sposób szkolenia pododdziałów rodzajów wojsk w ćwiczeniu.

W kontekście powyższych wniosków, niezbędne wydaje się określenie pewnego wzorca przygotowania i prowadzenia ćwiczeń z wojskami, który byłby oparty na racjonalnych przesłankach naukowych oraz doświadczeniach z zakresu szkolenia, a w szczególności realizacji ćwiczeń.

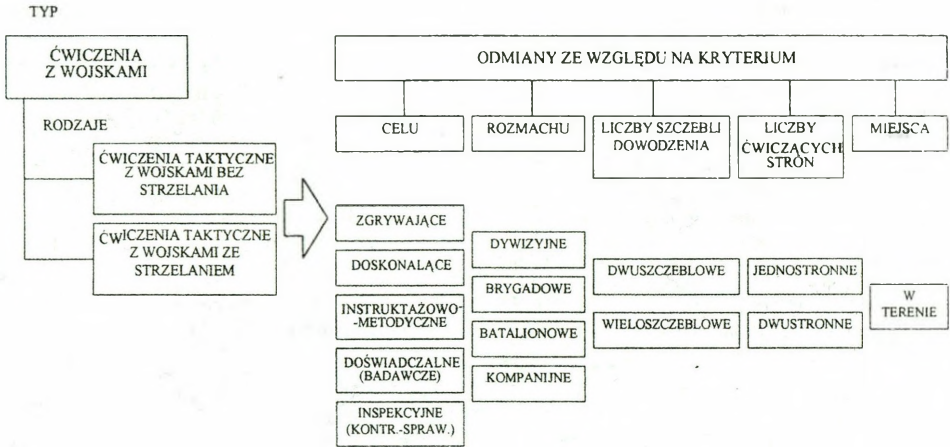
**UWARUNKOWANIA NOWEJ
KONCEPCJI SZKOLENIA**

- ◆ STRATEGIA OBRONNOŚCI RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
- ◆ KONCEPCJA STRATEGICZNA SOJUSZU
- ◆ PROGRAM PRZEBUDOWY I MODERNIZACJI SIŁ ZBROJNYCH RP
NA LATA 2001–2006
- ◆ INTEROPERACYJNOŚĆ

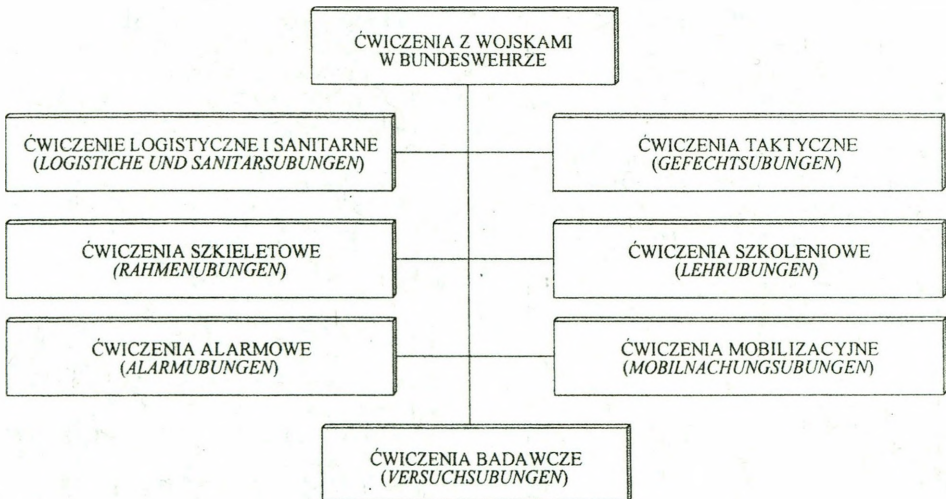
**WYMAGANIA W STOSUNKU
DO SIŁ ZBROJNYCH**

- ▲ ZDOLNOŚĆ DO PRZEGRUPOWANIA I WZMOCNIENIA
- ▲ RUCHLIWOŚĆ
- ▲ SKUTECZNOŚĆ DZIAŁAŃ
- ▲ ODPORNOŚĆ NA ODDZIAŁYWANIE PRZECIWNIKA
I ZAPEWNIENIE CIĄGŁOŚCI DZIAŁAŃ (LOGISTYKA)
- ▲ INTEROPERACYJNOŚĆ
- ▲ POŁĄCZONE DZIAŁANIE RODZAJÓW WOJSK
- ▲ WYKORZYSTANIE NOWOCZESNYCH TECHNOLOGII
(SPRZĘT, UZBROJENIE)
- ▲ PRZEWAGA INFORMACYJNA

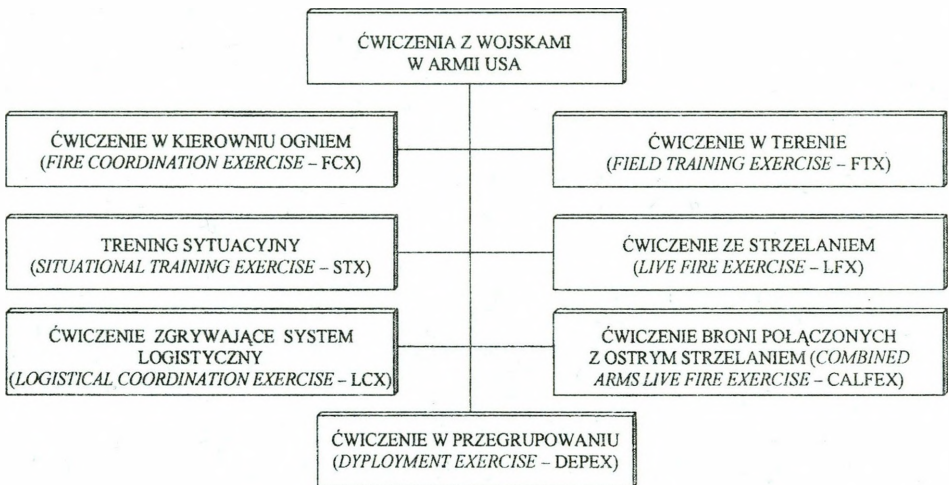
**KLASYFIKACJA (TYPOLOGIA) ĆWICZEŃ
TAKTYCZNYCH Z WOJSKAMI**

**ĆWICZENIA Z WOJSKAMI
NIEMCY**

ĆWICZENIA Z WOJSKAMI USA

ZASADY SZKOLENIA I ĆWICZEŃ W NATO i SZ RP

A. ZASADY SZKOLENIA WYBRANYCH ARMII NATO

- ZGODNOŚĆ PROWADZONEGO SZKOLENIA Z DOKTRYNĄ
- SZKOLENIE BRONI POŁĄCZONYCH
- SZKOLENIE W ZAKRESIE PROWADZENIA WALKI
- SZKOLENIE Z GOTOWOŚCI BOJOWEJ
- UKIERUNKOWANIE SZKOLENIA
- WSPÓŁZAWODNICTWO SZKOLENIOWE
- STAŁA REALIZACJA SZKOLENIA DOSKONALĄCEGO
- SZKOLENIE WIELOSZCZEBŁOWE

B. ZASADY SZKOLENIA I ĆWICZEŃ SZ RP

OGÓLNE

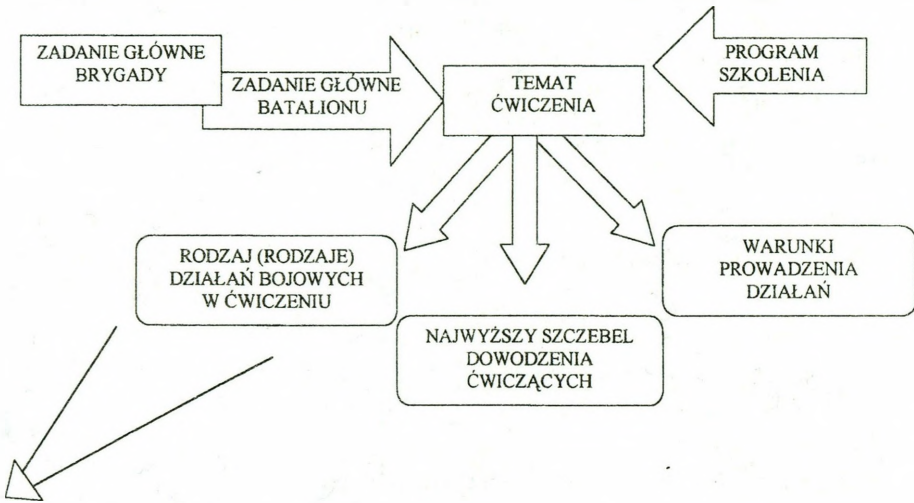
- ŚWIADOMEJ AKTYWNOŚCI
- JEDNOŚCI SZKOLENIA I WYCHOWANIA
- SYSTEMATYCZNOŚCI
- POGLĄDOWOŚCI
- ŁĄCZENIA TEORII Z PRAKTYKĄ
- PRZYSTĘPNOŚCI I STOPNIOWANIA TRUDNOŚCI
- TRWAŁOŚCI WIEDZY, UMIEJĘTNOŚCI I NAWYKÓW
- EFEKTYWNOŚCI

SZCZEGÓŁOWE

- REALIZMU SZKOLENIA WOJSKOWEGO
 - INDYWIDUALIZACJI I ZESPOŁOWOŚCI
- #### ĆWICZEŃ
- PROWADZENIA ĆWICZEŃ WG DECYZJI ĆWICZĄCYCH
 - RÓWNOŚCI SZANS STRON ĆWICZĄCYCH
 - CIĄGŁOŚCI ĆWICZENIA
 - ZACHOWANIA W TAJEMNICY KONCEPCJI ĆWICZENIA

TEMAT ĆWICZENIA TAKTYCZNEGO Z WOJSKAMI

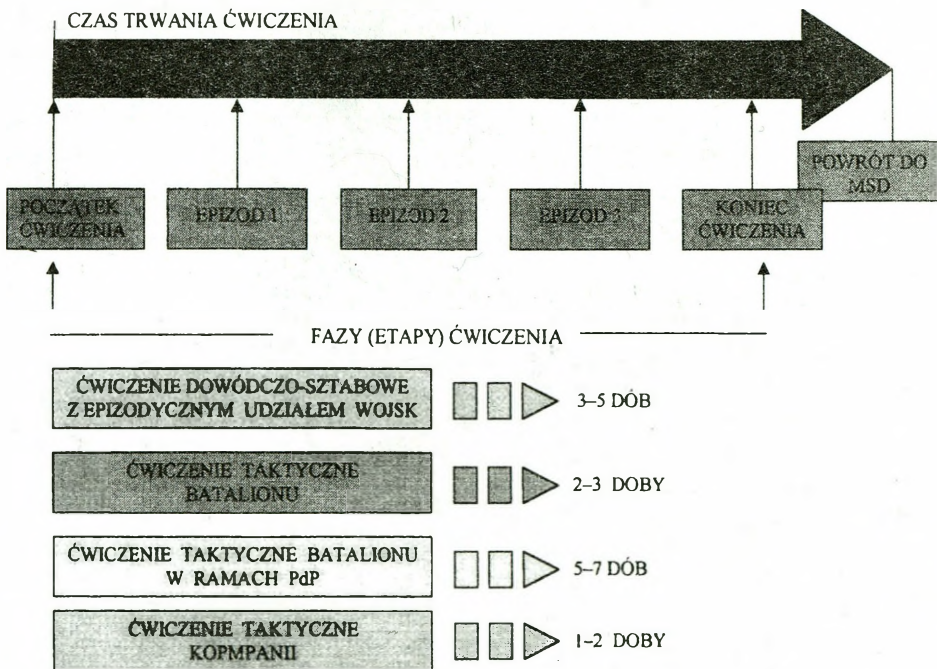
Załącznik 9

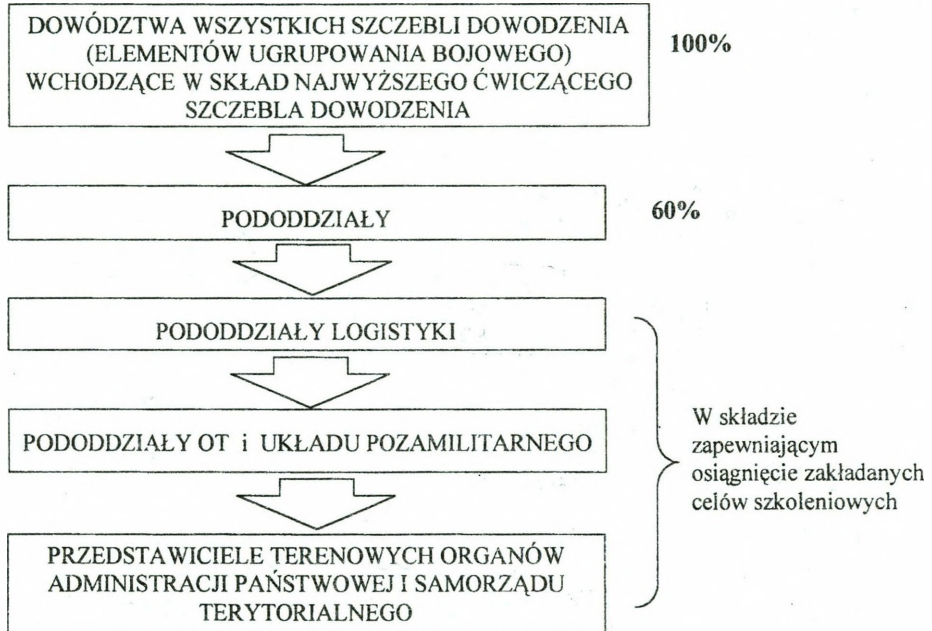
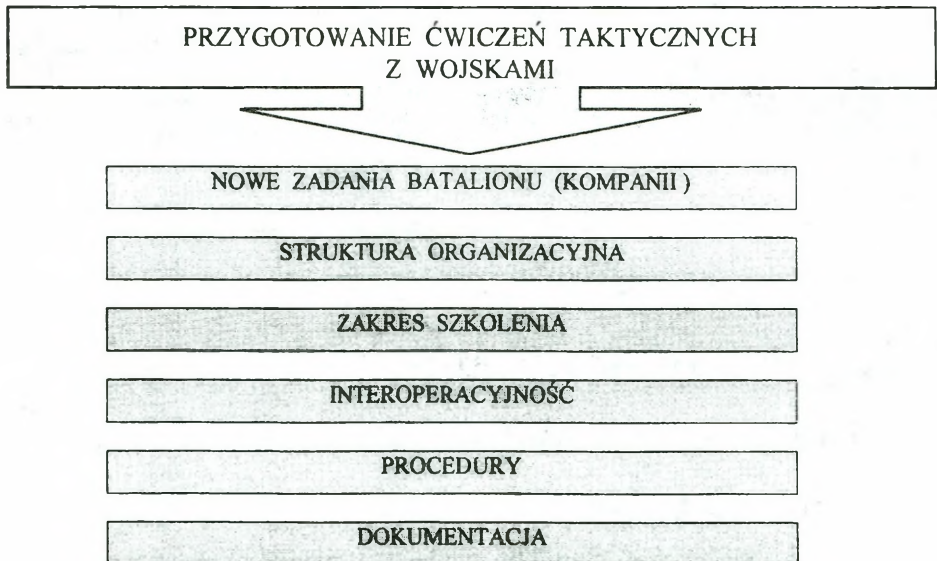
- Np. ▲ OBRONA I NATARCIE BATALIONU ZMECHANIZOWANEGO (CZOLGÓW) W REJONIE LESISTO-JEZIORNYM
 ▲ PLANOWANIE I PROWADZENIE DZIAŁAŃ PRZEZ BATALION ZMECHANIZOWANY W REJONIE MISJI POKOJOWEJ

Załącznik 10

CZAS TRWANIA ĆWICZEŃ TAKTYCZNYCH Z WOJSKAMI

SKŁAD UCZESTNIKÓW ĆWICZENIA TAKTYCZNEGO Z WOJSKAMI

NOWA KONCEPCJA PRZYGOTOWANIA
ĆWICZEŃ TAKTYCZNYCH Z WOJSKAMI

PUBLIKACJE AKADEMII OBRONY NARODOWEJ

do nabycia w Wydziale Wydawniczym AON
al. gen. A. Chruściela 103, bl. 2
00-910 Warszawa, tel./faks 681 37 52

- H. Binkowski, A. Ciupiński – **Polityka obronna i siły zbrojne partnerów Polski z Grupy Wyszehradzkiej**
- R. Bojarski – **Operacja obronna**
- R. Bojarski – **Główne problemy działań operacyjnych**
- J. Brzozowski – **Metodyka zajęć grupowych**
- A. Bujak – **Praca w terenie na szczeblach taktycznych według standardów NATO**
- M. Cieślarczyk, P. Krawczyk, Z. Korulczyk – **Poradnik metodyczny autorów prac kwalifikacyjnych**
- A. Ciupiński, R. Białoskórski – **Wczesne ostrzeżenie i zapobieganie współczesnym konfliktom zbrojnym w strategii Sojuszu Północnoatlantyckiego**
- J. Czaja – **Stolica apostołska wobec integracji europejskiej**
- A. Dawidczyk – **Nowe wyzwania, zagrożenia i szanse dla bezpieczeństwa Polski u progu XXI w.**
- W. Drażczyk – **Logistyka sił powietrznych w działaniach wielonarodowych**
- **Działania (operacje) połączone.** Materiały z konferencji naukowej
- M. Gaśka, A. Ciupiński – **Międzynarodowe prawo humanitarne**
- M. Gaśka – **Obronność w aktach prawnych RP**
- J. Gotowała – **Lotnictwo XXI wieku**
- J. Groskrejc – **Antropologiczne i aksjologiczne aspekty edukacji oficerów**
- J. Groskrejc – **Nauczyciel w edukacji. Funkcje – kompetencje – koncepcje kształcenia**
- J. Halik – **Metodyka opracowania pracy magisterskiej i studyjnej**
- H. Herman – **Działania specjalne w wojnach i konfliktach zbrojnych po II wojnie światowej**
- M. Huzarski (red.) – **Taktyka ogólna wojsk lądowych**
- K. Jałoszyński – **Terroryzm antyżydowski**
- K. Jałoszyński – **Terroryzm czy terror kryminalny w Polsce?**
- K. Jałoszyński – **Zagrożenie terroryzmem w wybranych krajach Europy Zachodniej oraz w Stanach Zjednoczonych**
- J. Janczak – **Zakłócanie informacyjne**
- T. Jemiolo – **Globalizacja. Szanse i zagrożenia**
- A. Józwiak, Cz. Marcinkowski – **Wybrane problemy współczesnych operacji pokojowych**
- L. Kanarski, B. Rokicki (red.) – **Teoria i praktyka przywództwa wobec wyzwań edukacyjnych**
- J. Kardas, K. Loranty – **Wybrane problemy bezpieczeństwa i obronności państwa w opiniach pracowników administracji publicznej**
- J. Kardas – **Edukacja kadr administracji publicznej na Wyższych Kursach Obronnych**
- W. Kitler (red.) – **Obrona cywilna (niemilitarna) w obronie narodowej III RP**
- W. Kitler – **Obrona narodowa w wybranych państwach demokratycznych**
- W. Kitler – **Obrona narodowa III RP. Pojęcie. Organizacja. System** (rozprawa habilitacyjna)
- Z. Klawitter – **Wybrane aspekty systemu dowodzenia brygady zmechanizowanej (pancemej) w działaniach taktycznych**
- S. Korzeniowski – **Żandarmeria wojskowa**
- M. Koziński – **Umowa offsetowa i inne formy udziału państwa w międzynarodowym obrocie gospodarczym**
- M. Kozub – **Lotnictwo w operacjach połączonych**
- M. Kozub – **Lotnictwo w bojowym poszukiwaniu i ratownictwie**
- J. Kręćkij – **Metodyka pracy sekcji dowodzenia stanowiska dowodzenia oddziału i związku taktycznego**
- S. Kurinia – **Współczesna brytyjska myśl obronno-ekonomiczna**
- R. Kwecka – **Informacja w walce zbrojnej**
- Z. Lach, J. Skrzyp, A. Łaszczuk – **Wojskowo-geograficzna charakterystyka Niemiec**

- L. Łukaszuk – Europejskie prawo pokoju i bezpieczeństwa
- T. Majewski – **Ankieta i wywiad w badaniach wojskowych**
- J. Marczak (red.) – **Samoorganizacja społeczeństwa na rzecz bezpieczeństwa powszechnego. Samoobrona powszechna III RP**
- Z. Maślak, K. Kozłowski, P. Krawczyk – **Podstawy użycia lotnictwa myśliwskiego**
- W. Michalak – **Dominacja z powietrza**
- J. Michniak (red.) – **Projektowanie struktury organizacyjnej dowództwa brygady zmechanizowanej (pancernej)**
- G. Nowacki – **Strategiczne siły jądrowe wybranych państw**
- E. Nowak – **Gospodarowanie zasobami majątkowymi**
- I. Nowak – **Wybrane problemy historii polskiej techniki wojskowej XX wieku. Sprzęt i środki wojsk chemicznych**
- M. Obrusiewicz – **Wielonarodowe połączone siły zadaniowe CJTF**
- J. Pawłowski, A. Ciupiński (red.) – **Umieędzynarodowiony konflikt wewnętrzny**
- J. Płaczek – **Ewolucja polskiej myśli obronno-ekonomicznej w latach 1976–2000**
- J. Płaczek (red.) – **Gospodarka obronna Polski w końcu lat dziewięćdziesiątych. Szanse i zagrożenia**
- **Prawo w stosunkach międzynarodowych. Wybór dokumentów** (praca zbiorowa)
- K. Przeworski – **Evakuacja jako sposób ochrony ludności**
- A. Radomski – **Zagrożenie śmigłowcowe dywizji zmechanizowanej**
- A. Rejmak – **Ratownictwo lotnicze**
- S. Sadowski – **Podstawowe zagadnienia teorii walki zbrojnej**
- P. Sienkiewicz – **5 wykładów**
- A. Skrabacz – **Kobiety w obronie narodowej Polski u progu XXI w.**
- Z. Skwarek – **Powietrzne systemy wczesnego wykrywania i powiadamiania**
- K. Staboń – **Sytuacja jeńców wojennych w konflikcie iracko-irańskim (1980–1988)**
- J. Słowik – **Dowodzenie brygadą zmechanizowaną (pancerną) w natarciu**
- **Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego** (praca zbiorowa)
- **Słownik terminów z zakresu psychologii** (praca zbiorowa)
- M. Sołoduha, P. Malinowski – **Użycie artylerii w szczególnych rodzajach działań bojowych**
- H. Spustek – **Wybrane zagadnienia badań operacyjnych i modelowania liniowego**
- Z. Stachowiak – **Metodyka i metodologia pisania prac kwalifikacyjnych (licencjackich, magisterskich i podyplomowych)**
- R. Stępień (red.) – **Edukacja w wyższych szkołach wojskowych**
- M. Strzoda, N. Prusiński – **System dowodzenia. Terminologia. Część I**
- R. Szpyra – **Powietrzna sztuka operacyjna wybranych państw**
- B. Szulc, T. Majewski (red.) – **Rozwój kompetencji kierowniczych. Pomiar motywacji studentów i absolwentów AON do rozwoju kompetencji kierowniczych**
- E.A. Wesołowska, A. Szerauc (red.) – **Patriotyzm – Obronność – Bezpieczeństwo**
- J. Wolejszo, Z. Fiolna – **Dowodzenie brygadą zmechanizowaną (pancerną) w obronie**
- J. Wolejszo – **Wybrane aspekty projektowania struktury organizacyjnej zespołu dowodzenia stanowiska dowodzenia brygady zmechanizowanej**
- **Wojsko wobec polskiego października'56. Rezolucje, uchwały, listy** (wybór, wstęp i opracowanie: E. J. Nalepa)
- J. Wojtasik (red.) – **Studia z dziejów polskiej techniki wojskowej od XVI do XX wieku**
- W. Zawadzki, T. Majewski, N. Prusiński – **Informacyjne uwarunkowania procesu decyzyjnego**
- B. Zdrodowski, M. Marszałek – **Operacje pozawojenne sił powietrznych**
- J. Zieliński (red.) – **Podstawowe założenia dydaktyki sztuki operacyjnej**
- J. Zuziak – **Dzieje Instytutu Józefa Piłsudskiego w Londynie 1947–1997**

Zamówienia przyjmujemy telefonicznie lub pisemnie
